

כאמרו קרני לא שם נבדוק... (מכתב אברהם אלעזר ז"ל)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

כאמרו קרני יו... (מכתב אברהם אלעזר ז"ל)

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משולי ערימות"
רחוב שאנת אריה 7/25
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 492

הוציאת ע"י בנם הנה"צ
ה"ר אברהם אלעזר מרקוביץ שליט"א לונדון
לע"נ הר"ר צבי בדר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אלעזר ז"ל

בס"ד, כז' אלול התשע"ג. מסכת פסחים דף עד – דף פו

פרק כיצד צולין

דף עד ע"א

א) מתני', ר' עקיבא אומר וכו'. כתב השפת אמת דמדאורייתא לא פסל משום דסבר צלי קדר שמיה צלי, ואפשר דעדיף מצלי קדר. אלא דרבנן תיקנו לעשות כן כיון שיכול לתלותו מבחוץ, ובהכי נוחא שרש"י שמות (י"ב ט') פירש כר' יוסי הגלילי, והקשה עליו הרא"ם הא הלכה כר' עקיבא מחבירו. ואי מדאורייתא כשר אתי שפיר שפירש הדין דאורייתא. והברוך טעם (בהגהות על הצ"ח) פירש, דרש"י לשיטתו לעיל (מ"א). ד"ה צלי דפליגי רבי ורבנן אי צלי קדר שרי, וסבירא ליה דבהא פליגי הכא ר' יוסי הגלילי ור' עקיבא. וכיון דלרבנן דרבי צלי קדר שרי, פירש בחומש כר' יוסי הגלילי.

ב) גמ', שם. הירושלמי ביאר מחלוקתם אי מה דכתיב על נראשו על כרעיון היינו על ממש, או בסמוך כדאיפליגו במשנה מנחות (צ"ו). גבי בזיכים שעל לחם הפנים.

ג) רש"י ד"ה איזה וכו'. דתנן וכו' במקום שלא נהגו וכו'. הקשה הצ"ח הא מקולס בכל מקום אסור כדמשמע לעיל (נג). וכן פסק בשולחן ערוך (תע"ו), ובמרומי שדה פירש דכונת רש"י דאף במקום שלא נהגו איסור בצלי מכל מקום מקולס אסור, אמנם האור זרוע בהלכות פסח (סימן ר"ל) כתב, לדעת רש"י אין מקולס אסור אלא במקום שנהגו איסור בצלי.

ד) תוס' ד"ה נחתך וכו', נראה וכו' אבל משום הכי לא מיפסל וכו', כתב בתוס' הרשב"א, דבירושלמי משמע דפסול אף בדיעבד. וכן כתב הפרי מגדים (תע"ו סק"א) שברמב"ם (פרק י' מקרבן פסח

הי"א) משמע דפסול, ומה שהקשו תוס' מה' שנתערבו עורות פסחיהם, תירץ הפרי מגדים, דמן התורה מין במינו בטל וחכמים לא העמידו דבריהם במקום מצות עשה דפסח.

ה) בא"ד, והשתא איך יעשו כן וכו', הקשה הרש"ש הא צלי אינו אוסר אלא כדי נטילה, ואם כן יתנו הכדי נטילה לכהן, ואף דבשמן מפעפע בכלו, אפשר לעשותו בכחוש, והמנחת חינוך (ו' סקט"ו) כתב דאין דרך לעשותו בכחוש.

ו) גמ', והא קא בלע דמא. פירש רבינו דוד דאביי סבר, דאף שצליה גמורה מתרת הבשר, אין הטעם משום שיוצא כל דמו, אלא הדם שעתיד לפרוש יוצא, והדם שאינו עתיד לפרוש נצמת ואינו יוצא אף בקדירה, ושרי כדין דם האיברים שלא פירש, לכך הקשה אביי דהכא שבלע דם ממקום אחר אם נשאר בבשר אסור, ורבה השיב לו, דצלי מוציא כל דמו, וגם הדם שבלע. עוד פירש דאפשר שגם לדעת רבה אין הצלי מוציא את כל הדם ומכל מקום אין מניחו לבלוע ממקום אחר אלא נכנס בו ונפלט מיד. (ועיין אות יח)

ז) גמ', כבולעה כך פולטה. פירש רבינו דוד דדוקא בדם אמרינן כן, שקרוב ליפלט אבל בשאר איסורים שנצלו עם היתר ודאי נאסר.

ח) רש"י ד"ה שריא. ואפילו וכו' דאי במליחה כל צורך פשיטא. אבל דעת הרמב"ם (פ"ו ממא"ס הי"ז) דסוגיין מיירי אף בנמלח כל צרכו, ופירש המגיד משנה דהיינו לשיטתו שפסק (פ"ו ממא"ס הי"ז) דאף בשר שנמלח לא יצא מידי דמו לגמרי, וצריך לחולטו ברותחין קודם בישולו.

ט) רש"י ד"ה והא וכו'. הטלה וכו'. פירש רבינו דוד דרש"י סבירא ליה דכבולעו כך פולטו היינו דוקא במה שרואה פני

שוב בולע מן החיצון, ואין שייך כבולעו כך פולטו כיון דאינו עומד על האש ממש. (ועיין אות ט)

יח) בא"ד, אע"פ שמעשים בכל יום וכו'. **הרא"ש** בחולין (פ"ז סימן י"ג) ביאר החילוק, דגבי בשר שנפל בציר או נמלח בכלי שאינו מנוקב כבר נבלע ולא מועיל בו הצלי להפליט דמו, דדוקא במוליאתא שהדם נפלט מיד בשעת הבליעה, [משום דכח האש מועיל שלא יבלע בו מדם המוליאתא, אלא פולטו מיד].

דף עד ע"ב

יט) גמ'. נימא מסייע ליה הלב קורעו וכו'. הקשה השפת אמת מאי סייעתא הא התם דדוקא בדיעבד שרי ואם כן הכא נמי נימא דדוקא בדיעבד שרי.

כ) רש"י ד"ה דשיע. ולא בלע ואפילו לקדירה וכו'. אבל רבינו דוד כתב בשם הרמב"ן, דלקדירה אסור כיון דהדם יוצא דרך הקנה שלו, והלב אינו שיע אלא מבפנים ובולע, [ודלא כתוס' ד"ה שאני] ורבינו דוד עצמו כתב, דהטעם דאמרין דשיע לא בלע, היינו משום דנוח לו לצאת מהנקב שלו ולא מן הבשר דשיע, [אבל טעמא דשיע בלבד לא מהני בלא נקב לכך בקדירה אסור דבולע מהדם שיצא מהנקב], ותוס' הרשב"א כתב בשם ריב"א, דאף שדם הכנוס בחלל הלב אינו יוצא כיון דבשר הלב שיע. מכל מקום דם בשר הלב עצמו יוצא בקדירה ואוסר.

כא) גמ', האי אומצא דאסמיק. פירש רבינו דוד דהוה כדם איברים שפירש כיון דנצרר הדם, ולכך אסור אף בצלי לרבינא. [וכן משמע בתוס' ד"ה אסמיק].

כב) גמ', שפדיה בשפודא שרי. דעת התוס' בחולין (צ"ג). ד"ה חתיכה דאף לצלי בעי חתיכה אלא דלא בעי מליחה, והרא"ש (חולין פ"ז אות ז') פליג וסבירא ליה דלצלי לא בעי לא חתיכה ולא מליחה, והוכיח כן מדאמרין מאן דאסר מיצמת צמית, ואי מיירי דחתכו אין מסתבר דצמית, ומוכח דמיירי בלא חתכה, ומכל מקום שרי רב אחא. והא דמשמע בחולין (צ"ג). גבי חוטי היד דבעי חתיכה אף לצלי, כתב הרא"ש, דהתם שאני שהחוטין מובלעין בבשר מה שאין כן בהנך דהכא שהוציאום מן הבשר.

כג) גמ', וכן מזרקי. רש"י פירש בד"ה אומצא, דמזרקי הם ורידין שבבית השחיטה. ובחולין (צ"ג): ד"ה מזרקי פירש רש"י חוטי הצואר ורידין. וכתב הדברי חמודות (חולין פ"ז אות נ') דסבירא ליה כהבעל העיטור שהובא בר"ן (חולין ל"א: מדפי הרי"ף ד"ה ומאן) דחתיכה זו דמזרקי להכשיר כל החוטין שבגוף באה, דאף דאמרין בחולין (כ"ח:): דדוקא כי נקיב לורידין בשעת שחיטה כשהדם חם נפיק, אבל שלא בשעת שחיטה קריר ולא מהני נקיבה, היינו דוקא בנקיבה בעלמא, אבל כי חתך להו לגמרי אפילו שלא בשעת השחיטה נפיק הדם, אבל הר"ן עצמו שם פליג, וסבר דודאי אין דם החוטין שנקרש יוצא דרך ורידין, והכא

האש, ומשום הכי לא פירש קושיית אביי דבלע בשר המוליאתא מן הטלה, דאם כן היה נאסר. אלא דלדעת רש"י בעינן לפרש הא דמתרצינן כיון דאיכא בית השחיטה דמחלחל, דבמוליאתא ליכא פתח בבית השחיטה משום שתופרין אותו. והקשה רבינו דוד היאך תופרין את פיו הא צריך לתחוב בו השפוד. [ותוס' (בעמוד ב') ד"ה מאן פירש, דשאני בית השחיטה שהחלל רחב ביותר], לכך פירש דקושיית אביי היתה שהבשר שממלאין בולע מדם הטלה, והשיב דכבולעו כך פולטו, דאף שאינו רואה פני האש שייך לומר כן, וגם אין מועיל כאן שפתוח בית השחיטה כיון שהמוליאתא חתוך דק ובלע הרבה.

יד) תוס' ד"ה האי וכו'. אפילו לא נצלה כל צרכו וכו'. פירש השפת אמת, דהיינו דוקא בשאר צלי, אבל במוליאתא ודאי בעינן שיצלה כל צרכו, דאם לא כן שמא נבלע הדם ולא גמר ליפלט. **יא) בא"ד,** ודבר תימה הוא לרש"י מה מועלת וכו'. והצל"ח תירץ, דכונת רש"י שמולחין אותו לצלי שכן הוא המנהג כמו שהוכיחו התוס' בסוף הדיבור, וכן פירש בערוך השולחן (יו"ד ע"ו ס"ד).

יב) בסוה"ד, והא דאמר בכל הבשר וכו'. כונתם להקשות דאף אי פירש מהאי גיסא ובלע האי גיסא נמי שרי שהרי לא פירש לגמרי מהחתיכה, והקשה רבינו עקיבא איגר מאי קשיא להו נימא דודאי השתא שרי משום דלא פירש, וכונת הגמ' שם לאסרו לקדירה משום שכשבשילו יצא הדם ושוב יבלע.

יג) בסוה"ד, שפירש לגמרי לחוץ. הקשה השפת אמת הא בכהאי גוונא יפול הדם ככל מליחה שמוציאה הדם, ולא נכנס שוב לבשר.

יד) תוס' ד"ה כבולעו וכו'. גבי פסח לא רצו להחמיר. הקשה המהרש"א אם כן מאי ראייה דכבולעו כך פולטו, דילמא דוקא בפסח הקילו, ותירץ, דכיון דבפסח התירו אף בבבד מסתברא דגבי בשר הותר לכתחילה אף בחולין.

טו) בא"ד, אי נמי וכו' כגון שמלח. הקשה הצל"ח אם כן מה הראייה דכבולעו כך פולטו, דילמא מיירי שנמלח כבר כל הטלה, וכתב לחדש דכיון דמליח כרותח אסור למלוח פסח, דהוה ליה צלי מחמת דבר אחר, ולא שייך לתרץ דמיירי שנמלח.

טז) בא"ד, דאפילו לקדירה מתירו ר"ת וכו'. התוס' בחולין (ק"י): ד"ה כבדא הביאו ראייה דמותר, לפי מה שכתב הבה"ג דשיעור מליחה כשיעור צליה משום דמליח כרותח, חזינן דהמלח פועל בדם כצלי, וכמו שאנו מתירים לבשל הכבד אחר צליה כן נתיר לבשלו אחר מליחה.

יז) בא"ד, ויש וכו' אפילו נמלח בשר החיצון. הב"ח (יו"ד סימן ע"ז) דייק, דכל שכן אם נמלח הפנימי ולא החיצון, דהפנימי אינו בולע מן החיצון אלא יוצא מיד לחוץ על ידי כח האש, אבל הש"ך (ע"ז סק"ב) סובר, דבנמלח הפנימי כיון דלא טריד למיפלט

הדרק היוזמי

מסכת פסחים דף עד – דף עה

כז אלול – כח אלול התשע"ג

ביאר הכסף משנה, דבאסכלא מנוקבת שולט האור טפי ומותר לצלות אף עליו ממש.

ל) רש"י ד"ה מנוקבת. עשויה וכו' נצלה באויר. הקשה הצ"ח דאם כן אף באסכלא שאינה מנוקבת אמאי אסור. ותירץ, דכיון דהאור הולך דרך האסכלא מיקרי צלי על ידי דבר אחר. והשיג עליו השפת אמת דאינו נראה, דכיון דכל הצליה הוא על ידי האש שמחמם עכשיו את האסכלא שפיר הווי צלי אש, דאטו נגיעה באש מצריך קרא.

לא) גמ', כי איצטריך קרא לגחלים של מתכת. הרמב"ם (פ"ח מק"פ ה"י) כתב דחתכו וצלאו על גבי גחלים הוה צלי אש, ולא חילק בין גחלים של מתכת לגחלים של עץ. והקשה עליו הליקוטי הלכות (זבח תודה ד"ה ומוכח) דבסוגיין משמע דגחלים של מתכת אינם אש. ותירץ, דהרמב"ם סבר כפירוש רבינא (בעמוד ב') שפירש גבי מכוה דאף גחלת מיקרי אש (בלא רבוי), ועיין בשפת אמת שהוכיח ממשמעות הרמב"ם בהלכות שבת (פי"ב ה"א) דגחלים של מתכת אינם אש ממש אלא תולדת אש, ואם כן גבי פסח אסור. ועוד הוכיח דהא הרמב"ם (פ"ח מק"פ ה"י) כתב, דתנור שגרפו וצלה בו אינו צלי אש, אם כן חזינן דגחלת של חרס אינו אש והוא הדין של מתכת.

לב) גמ', וכ"ש אש עצמה ונקיף לה וכו'. משמע דהקושיא רק אחר שריבה שאר דברים. והקשה השפת אמת דכל שכן קשה אם אפשר רק באש, ותירץ, דהגמ' סברה בהוה אמינא דמשמעות באש תשרף [מדלא כתב באש תמות] משמע מדבר הבא מהאש ולא אש עצמה. [ומכל מקום מוכח מקרא דמיקרי אש שהרי שריפתה באש].

לג) רש"י ד"ה קא משמע לך, בסוה"ד, לאפוקי זמורות ורותחין. משמע דמגזירה שוה לחודה לא ממעטינן זמורות. והקשה המהרש"ל דבגמ' מקשינן ונקיף לה חבילי זמורות, ומשני משום דאיכא גזירה שוה, משמע דמגזירה שוה ילפינן למעוטי זמורות, ועיין בהגהות הב"ח, ורבי אלעזר משה הורוויץ, דרש"י פירש דמגזירה שוה לחודה ליכא למילף למעוטי זמורות, דאיכא למילף מעדת קרח דהוה שריפה ממש, והתרצן בגמ' שתירץ מגזירה שוה, סבירא ליה דעדת קרח נמי הוה שריפת נשמה וגוף קיים, דאיכא מאן דאמר הכי בסנהדרין (נב).

לד) תוס' ד"ה וגרפו וכו'. ותירץ וכו' אבל חוס התנור וכו'. אבל רש"י לעיל (כ"ו:) ד"ה בישלה כתב, דכל שכן בתנור גרוף דשרי. ופירש המהרש"א, דדבריו שם למאן דאמר התם (כ"ז.) דגחלים לוחשות נמי שרי, ואם כן כל שכן בגרוף, אבל הגמ' כאן אתיא למאן דאמר התם דדוקא עוממות שרי, ועל כן נסתפקה בגרוף אי שרי.

לה) בא"ד, שם. הקשה המהרש"א דהווי סברות הפוכות, דגבי תנור שהסיקו בעצי ערלה גחלים שרי וגרוף הוה ספיקא, וגבי

להכשיר ורידין עצמן קאמרינן.

כד) תוס' ד"ה וכן ביעי. פי' וכו' דאיכא עלייהו קרמא. מבוואר בחולין (צ"ג:) דקודם תלתין יומין שריא בלא קליפת הקרום, ואחר תלתין יומין אי אזרעאן אסירי ואי לא אזרעאן שרי. וידעינן דאזרעאן אי אית בה שורייקי סומקי, [פירש הרשב"א חוטין אדומין], וכתב הרשב"א שם דקודם תלתין יומין אף אי אית ביה שורייקי סומקי שרי, דלאו דם הוא אלא תולדת החוטין וליחתן שהיא אדומה.

כה) תוס' ד"ה אסמיק וכו'. ולשון אחר וכו' איהו נמי אסור. רבינו דוד פירש דברי רש"י דאיהו שרי אחר חתיכה ומליחה, ומשמע שפירש דברי רש"י שחלטוהו בחומץ קודם צליה [ולא גרס ברש"י אחר צלייתו], ודעת רבינו דוד עצמו, דאף הבשר עצמו אסור, דכיון שחלטוהו בחומץ נצמת דמו בתוכו ושוב לא ייצא במליחה. כו) בא"ד. ונראה לר"י וכו'. הקשה המהרש"א אמאי לא נשאר לפרש כרש"י שחולטין אותו אחר צלייתו וכגירסתם דאיהו נמי אסור. והא דסבר רבינא גבי לא אסמיק דחלייה אסור ומכל מקום הוא עצמו שרי היינו כהא דסבר רב פפא קמיה דרבא גבי כבדא (שהובא בעמוד א' תוס' ד"ה האי) דחלייה אסור, והשיב לו רבא אי חלייה אסור איהו נמי אסור, ומדאיהו שרי מוכח דחלייה נמי שרי, ויש לפרש דהיינו הא דאמר ליה מר בר אמירא לרב אשי אבא מגמע לה גמועי וכדעת רבא שם.

כז) בא"ד, והיינו דקאמר אומצא דאסמיק. המהרש"א הביא דהטור (יו"ד סימן ס"ז) פירש הכא כריב"א דאסמיק הבשר בתוך החומץ, וגבי פלוגתא דרב אחא ורבינא באומצא דאסמיק, פירש שנצרר הדם מחמת מכה. והקשה עליו, הא לשון הגמ' שוה בשניהם ואיך פירש הטור בבי' פנים. וכתב דניחא יותר דברי הרא"ש (חולין פ"ז סימן י"ב), שכתב דבהאי אומצא דאסמיק [פירוש מחמת חומץ] פליגי נמי רב אחא ורבינא לעיל.

כח) בא"ד, שם. הר"ן (חולין ל"א: מדפי הרי"ף) פירש, שבנתנו לתוך החומץ אומצא דאסמיק, הוא וחלייה אסור, לפי שאנו רואים הדם כאילו הוא בעין ואינו כשאר בשר שדמו מובלע בתוכו, וחלייה נמי אסור לפי שהדם מתערב בחומץ, לא אסמיק הוא וחלייה שרי, שהחומץ צומת אותו והוה ליה דם האברים שלא פירש. [ויש להסתפק בדבריו אם כונתו דהחומץ צומתו ואף לקדירה מותר. או כונתו פולטו אבל לקדירה יאסר].

דף עה ע"א

כט) גמ', ואם אסכלא מנוקבת מותר. פירש רש"י דאין בשרו נוגע בברזל אלא נצלה באויר. אבל הרמב"ם (פ"ח מק"פ ה"ט) כתב, לפיכך אם היה כלי מנוקב כדי שתשלוט בו האור צולין עליו. משמע דמותר לצלות אף עליו ממש, והראב"ד השיג עליו דכל דין זה בשלא נגע בחרסו של תנור, [וכרש"י]. ובדעת הרמב"ם

הקליפה הסמוכה לה. וכתב דדוחק לומר דכונת המשנה שיקלוף מקומה לבד מהקליפה הסמוכה לה שנאסרה על ידי בליעתה. **ורבינו עקיבא איגר** כתב בחדושיו דשבקיה למתניתין דדחיק ומוקים אנפשיה, דהכונה ודאי שנאסר ב' קליפות. (עיין באות הבאה)

מא (מא) **גמ'**, **שם**. **השפת אמת** נסתפק לפי דעת הראשונים דכל צלי שאוסר קליפה הוא רק לחומרא בעלמא, ואם נתבשלה אותה קליפה עם בשר אחר אינה אוסרתו, כפסק הרמ"א (יו"ד ק"ה ס"ד), אי נימא הכא דבעינן עיבור צורה כיון דאינו פסול גמור אלא חומרא בעלמא. **ובירושלמי** מבואר דאין צריך עיבור צורה. [ויש לחלק דהכא לא נאסרה הקליפה מחמת בליעה, אלא שנצלה על ידי דבר אחר, ולפי זה יש ליישב קצת קושית הפליתי באות הקודמת, דהתנא נקט בלשון קליפה על הקליפה הראשונה דהיא לא בעיא עיבור צורה, לקליפה הסמוכה לה, שנאסרה מחמת בליעה בעלמא טעונה עיבור צורה. (י.פ.)]

מב (מב) **מתני'**, **יטול את מקומו**. **התוס' בחולין** (צ"ו): **ד"ה ער הקשו**, הא אמרינן **התם** (צז). דדבר שמן אף בצלי מפעפע בכולו ואם כן הכא נמי נאסור כולו. ותירץ דרוטב שאני שאינו אלא ציר בעלמא, **והרי"ן שם** (מ"א: מדפי הרי"ף) תירץ, דאינו מפעפע בכולו משום דמיירי שיש בפסח ששים כנגד רוטב זה. ומכל מקום אוסר כדי נטילה משום שנפל למקום ידוע [היינו דבכדי נטילה הוא נסרך ונדבק יותר מכל שאר הטלה]. ועיין אות מט.

מג (מג) **רש"י ד"ה נטף מרוטבו וכו'**. **מפרש בגמ' בסולת רותחת וכו'**. **הרש"ש** עמד על כך דהרי אף בחרס אוקמא הגמ' בחרס רותח, ומכל מקום לא הביא רש"י אוקימתא זו אלא גבי סולת, דהוא משום דגבי חרס כבר פירש **לעיל בד"ה נטף** דמיירי בתנור וסתם תנור רותח, [וזו כונת הגמ' דאוקמא בחרס רותח, דהיינו בתנור בשעה שצלה בו הפסח] אמנם עורר על **הרע"ב** שלא הביא לעיל דמיירי בתנור, ומכל מקום לא פירש דמיירי ברותח.

מד (מד) **תוס' ד"ה יטול וכו'**. וכל דבר וכו' דאינו נאסר אלא כדי קליפה וכו', **הקשה השפת אמת** בשם **בית ישראל** הא **בחולין** (צ"ו): **התוס' בד"ה ער** נטו יותר לומר דכל צלי אוסר בכדי נטילה, והכא פסקו דדי בקליפה. והשפת אמת חילק, דהתם שאני דמיירי בירך שנתבשל בגידו שהוא מחובר ממש לאיסור, מה שאין כן הכא דהאיסור שהוא הרוטב נפרד מההיתר.

דף עו ע"א

מה (מה) **גמ', רב אמר וכו'**. **הקשה הנודע ביהודה** (קמא יו"ד כ"ח) מאי פלוגתייהו, יטעמנו קפילא גוי ויראה אם יש בו טעם. ותירץ, דמיירי במין במינו, או בגוונא דליכא קפילא גוי. ואין לומר שיטעמנו קפילא פעם אחרת במין שאינו מינו ונדע לעולם אי עילאה גבר או תתאה גבר, דאפשר דפעם אחת יתן טעם וברוב

פסח גחלים הוה צלי אש, וגרוף לא הוה צלי אש. ותירץ, דהגמ' הכא סברה דגחלים דשרי בערלה היינו עוממות, אבל גחלים דשרי רבי גבי פסח היינו לוחשות דעדיפי מגרוף. (ועיין באות הקודמת). **והמאירי** לעיל (כ"ז). תירץ, דגבי ערלה אמרינן דחום התנור מתיחס לעצים כיון שנוצר מהעצים, מה שאין כן בגחלים שחומם עצמי, אבל גבי פסח אמרינן דחום התנור אינו אש אבל הגחלים הא יש בהם אש.

לו (לו) **תוס' ד"ה הא וכו'**. נראה וכו' וגמרינן מיניה. **הקשה רבינו עקיבא איגר** דאם כן נגמור מיניה נמי גפסיס וסיד, וכתב **רבי אלעזר משה הורוויץ** דמדלא גמרינן מיניה גפסיס וסיד מוכח דלא צלי אש הוא, אלא דגבי מכה מרבה אפילו דבר שאינו אש, ואם כן מה שייך למיגמר מיניה גחלת. [ועיין באות לט מה שהוכיח השפת אמת מתוס' כאן].

לז (לז) **תוס' ד"ה למעוטי וכו'**. **בסוה"ד**, דאיצטריך קרא היכא דליכא אבר מעיקרו. **השאגת אריה** (סימן צ"ו) הוכיח מכאן דדינא דעשה דוחה לא תעשה הוא אף אם אפשר לקיימו באופן אחר, רק דעכשיו אי אפשר אלא באופן זה, דהא פירשו תוס' דאם היה אפשר באבר מעיקרו, הוה אמרינן דכשאין אבר מעיקרו תדחה שריפתה שבת.

דף עה ע"ב

לח (לח) **גמ', ההוא למה לי קרא**. פירש **השפת אמת** דארב ששת לא קשיא כן, כיון דלדידיה אש משמע דוקא שלהבת, ואם כן הוא גזירת הכתוב ואין שייך להקשות השתא לפני מלך וכו'. ודוקא לאביי דאש היינו נמי גחלת, הוה פשיטא לן גם בלא קרא לאסור בשלהבת מהאי קושיא.

לט (לט) **גמ', תלמוד לומר ולקח**. כתב **השפת אמת** דהיה אפשר לומר דדוקא בשעת לקיחה בעינן לוחשות אבל בשעת נתינת הקטורת על האש בעוממות סגי. ואף דכתיב ונתן הקטורת על **האש**, יש לומר דעוממות נמי מקרי אש. אך התוס' (בעמוד א') ד"ה הא פשיטא להו דעוממות לא מיקרי אש. ואם כן צריך להבעיר אותם שלא יתעממו עד נתינת הקטורת, וכתב עוד דבאמת דתימה על דברי תוס' אלו, דנראה מדבריהם, דלרבי בצלאו על גחלים עוממות פסול, דאיך אפשר שיהיה הבשר מונח על גחלים כל משך צלייתו ולא יתעממו.

מ (מ) **מתני', יקלוף את מקומו**. **התוס' בחולין** (צ"ו): **ד"ה אפילו** פירשו, דהטעם דלא אמרינן דהקליפה תאסור הקליפה הסמוכה לה וכו', משום דטעם האיסור שנבלע בקליפה הראשונה אינו יוצא ממנה כלל, דבלוע אינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב. והקשה **הפליתי** (סימן ק"ה סק"א) ממתניתין דהכא דאמרינן יקלוף את מקומו, והכא הרי קליפה היא גוף האיסור [ולא בליעה] דהוא הפסח שנצלה על ידי דבר אחר, ואם כן תאסור

פעמים אינו נותן טעם.

מו גמ', שם. הר"ן בחולין (מ"א: מדפי הרי"ף) כתב בשם הרא"ה, דבעילאה גבר או תתאה גבר אינו אוסר אלא כדי נטילה, והוכחתו ממתניתין דהכא שפירשה הגמ' משום עילאה גבר ואוסר רק בנטילה, והר"ן עצמו פליג וסבר דאוסר כולו, ומה דבמתניתין אין אוסר כולו היינו משום דאינו בישול. [נעיין שם שפירש שהוא דבר אמצעי בין בישול לצלי ולכך אוסר בכדי נטילה].

מז גמ', שם. מבואר בחידושי הר"ן בחולין (ק"ג ע"א) דבמונחים האיסור וההיתר זה אצל זה לכולי עלמא אין אוסר אלא כדי קליפה, וכן פסק השו"ע (יו"ד ק"ה ס"ג), אבל הים של שלמה שם (פ"ח סימן ע"ד) פסק, דבמונחים זה אצל זה לכולי עלמא נאסר כולו.

מח גמ', תנן נטף מרוטבו על הסולת. הקשה בחידושי רבינו עקיבא איגר מאי ראייה דילמא מיירי ששקע הרוטב למטה, ונעשה הסולת עילאה והרוטב תתאה ולכך אוסר. ותירץ, דמכל מקום הסולת מיקרי תתאה כיון שהוא עומד במקומו והרוטב נפל עליו, כדכתב הרשב"א בתורת הבית (ב"ד ש"א ג' ע"ב) לדעת שמואל, דכל שהוא במקומו מיקרי תתאה, ואף לדעת רב יש לומר כן.

מט גמ', דמשהו בעלמא הוא דעבידא. הב"ח (בסימן צ"ד) ביאר, דכל שהאיסור מועט אינו אוסר אלא כדי קליפה, אבל הט"ז (יו"ד צ"ד סק"ג) פירש, דכיון שהוא דבר מועט ודאי יש ששים כנגדו לכך אינו אוסר כולו, ומכל מקום אוסר קליפה דהוא נדבק ונסרך בכדי קליפה יותר משאר התבשיל. ועיין אות מב.

נ תוס' ד"ה תנן וכו'. מרישא וכו' מבשל בפסח כדי קליפה. הקשה החזון איש (קכ"ד לדף ע"ו). אם כן מאי מקשה הגמ' מנטף מרוטבו, הא החרס מבשל כדי קליפה וחוזר ונבלע בבשר. ותירץ, דדאי איכא ס' בבשר כנגד הקליפה שנאסרה.

נא תוס' ד"ה בשלמא וכו'. וא"ת למאן דאמר עילאה גבר וכו'. הקשה המהרש"א למה הקשו התוס' למאן דאמר עילאה גבר, הא השפוד באמצע הפסח וצריך לאסור לכולי עלמא. ותירץ בנימוקי הגרי"ב, דהשפוד לא הוי לא עילאה ולא תתאה אלא מונח אצל הפסח, ודעת התוס' דבמונח זה אצל זה שאינו אוסר [אלא כדי קליפה], וכל קושיתם היא רק על חלק העב של השפוד שעליו מונח הפסח כמבואר בתוס' (ע"ד). ד"ה כיצד, וקשה דוקא למאן דאמר עילאה גבר. [וקשה הא תירצו התוס' בתירוצי השני דבפנים אינו רותח כבחוץ, משמע דהקושיא מהשפוד שבפנים. (י.פ.)]

נב בא"ד, וקשה דתיפוק ליה וכו'. הרא"מ הורוויץ תירץ, דאי לא הוה מטוי ליה לפסח הוה אתי עשה דאכילת פסח ודחי ללא תעשה דצלי מחמת דבר אחר. אבל עכשיו אין כאן עשה דאכילת

פסח שהרי הפסח עצמו נצלה מחמת דבר אחר. **נג** תוס' ד"ה אלא וכו'. ולר"ת נראה דגרס ליה שפיר וכו'. דהיינו דרוטב זה שאסור משום אברנים אוסר הסולת בכדי נטילה. והקשה רבינו עקיבא איגר בחדושו, דאם שייך בסולת נטילה, אמאי באמת אוסר כדי קמיצה, הא אין הרוטב נבלע אלא בנטילה ככל צלי. והרא"מ הורביץ פירש, דיקמוץ את מקומו היינו ממקום שהגיע הרוטב יטול משם עוד כדי קמיצה, ופירש הטעם, משום דאף דקיימא לן (יו"ד ק"ה ס"ז) דאין בלוע מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, אבל דבר שמן מפעפע אף בלא רוטב, והכא נמי עד כדי קמיצה הוא עדיין שמן ומפעפע מחתיכה לחתיכה, ואחר כדי קמיצה נעשה כחוש ואין מפעפע [אבל למאן דאמר תתאה גבר אינו מבליע כלל והאיסור הוא רק במקומו של הרוטב שהוא אברנים, וקיימא לן דהרוטב נבלע עד כדי נטילה].

נד בא"ד, אבל בדבר אחר לא. הצ"ח פירש דאתי לאפוקי נמי שאר משקין, אבל הבית הלוי (ח"א סימן י") פירש, דאתי לאפוקי דבר יבש שאינו בישול, אבל בשאר משקין דהוה בישול ודאי מיקרי מחמת דבר אחר.

נה תוס' ד"ה תניא וכו'. תימה וכו' ואומר ר"ת דאפילו חלב שרי. הט"ז (יו"ד צ"א סק"ז) הביא בשם האיסור והיתר דטעם ההיתר משום דדין קליפה אינו אלא חומרא בעלמא ולכך פסק הרמ"א (צ"א ס"ד) בדבר שצריך להסיר ממנו קליפה דאם לא הסיר הקליפה ובשלו כך מותר בדיעבד. אבל המגן אברהם (או"ח תס"ז סק"ג) פירש, דדוקא הכא הוה הקליפה חומרא בעלמא משום דמעיקר הדין אמרינן דתתאה גבר לגמרי, והתוס' לעיל (מ:): ד"ה האילפס פירשו הטעם, דכיון שהדבר של מטה מים שהוא דבר המתערב, אינו יכול להתבשל מחמת צנינות המים.

נו בא"ד, דקמ"ל דאפילו חלב שרי וכו'. הקשה רבינו עקיבא איגר בחדושו, למה הביאה הגמ' ברייתא קמייתא, לייתי רק ברייתא בתרייתא דמיירי בתחתון לח, ולישמעינן דלא בעי קליפה. ותירץ, דאי מבריייתא בתרייתא הוה אמינא דדוקא התם מקשינן דבעי קליפה, דאדמיקר ליה בלע ויבלע מהחלב קליפה, אבל בבריתא קמייתא ששניהם היו דבר גוש, שכדי לאסור ההיתר צריך ב' פעולות, פליטת האיסור ובליעת ההיתר, והוה אמינא דבזמן זה דאדמיקר ליה אין כח לעשות ב' פעולות, קמשמע לן הגמ' דבעי קליפה, משום דאדמיקר ליה מפליט האיסור ובלע ההיתר קליפה.

נז גמ', שלא נאכל מחמת מלחו, רש"י פירש בד"ה שאין וכו', שהמליחו הרבה עד שמקדיח טעמו מחמת מלחו קצת, ואינו ראוי לאוכלו אלא אם כן היה מדיחו. ובחולין (ק"ב). בד"ה דאינו הוסיף, דהיינו כעין מליחת בשר להצניע, והר"ן שם (מ"א ע"ב מדפי הרי"ף) הוסיף עוד, אם מלחו לדרך [דהיינו להצניע] מיקרי הבשר רותח אף שהורידו ממנו המלח עד שידיחנו. ובתוס' שם

מדרבנן, וכן פירש הפליתי (ק"ח סק"ו). אמנם המלחמות (י"ט. מדפי הרי"ף) כתב, דריח כטעמא דמי והיינו כטעם דהוה כעיקר. [וכן משמע ברבינו חננאל שכתב גבי צליית ב' פסחים כאחד שכיון שריח כעיקר נמצא עיקר פסח של חבורה זו בפסח של חבורה זו ואסור].

סב) גמ', אפילו בשר שחוטה כחוש. הקשה השפת אמת אמאי לא מיירי לוי בשניהם שמנים, וכתב דשמא בשחוטה כחוש הווי רבותא טפי, דדרך השמן להעלות ריח תוך הכחוש יותר מבשניהם שמנים.

סג) גמ', מה לי גדי וטלה וכו'. הקשה המהרש"א דילמא הכי קאמר, אפילו גדי וטלה דלא שייך תערובת גופים, מכל מקום אסור משום תערובת טעמים, ותירץ דפסיקא ליה להש"ס דגם בגדי וטלה שייך תערובת גופין ואם כן אין רבותא טפי בגדי וטלה.

סד) רש"י ד"ה ללוי. וכן רבי יוסי. הקשה השפת אמת דבעבורה זרה (ס"ו:) ד"ה לרבא כתב רש"י, דר' מאיר דאוסר ודאי סבירא ליה ריחא מילתא. משמע דר' יוסי יכול לסבור לאו מילתא ומכל מקום אוסר בשעורים, ופירש, דהכא כיון דמשמע ברש"י ד"ה עבד, דללוי נמי לכתחילה אסור, אם כן על כרחך מודה לוי שנכנס הריח, ומכל מקום מתיר, ומשום דסבירא ליה דריח אינו אוסר ואם כן על כרחך ר' יוסי דאוסר בשעורים סבירא ליה דריח אוסר, אבל התם דשרי רבא בבת תיהא אפילו לכתחילה, מוכח דסובר דריח דבת תיהא אין לו חשיבות טעם כלל, ואם כן יתכן דזהו דוקא בריח זה, אבל בריח דייך שנכנס בשעורים מודה דהוה ריח חשוב טפי ואוסר.

סה) רש"י ד"ה אמר, הילכתא כוותיה דלוי. וכן פסק הרי"ף בחולין (ל"ב. מדפי הרי"ף) משום דרבא קאי כוותיה, ור' יהודה ור' יוסי נמי כוותיה, ומה דאסר ר' יוסי בשעורין משום ששואבות גוף היין ממש, וכן פשטא דברייתא דאין צולין ב' פסחים כאחד קאי כוותיה דלוי, ועוד כתב, דרב דאסר בריחא הווי לטעמיה דמין במינו לא בטיל, [היינו דריחא הוה רק משהו ומכל מקום אוסר רב משום דהוה מין במינו] ולדידן דמין במינו בשישים ודאי ריחא שרי, ומה דאסר רבא מפרזקיא להאי ביניתא, משום דלכתחילה ודאי מודה לוי דאסור, ועוד דהתם כיון דשרי לאוכלו עם בשר הוה דבר שיש לו מתירין דלא בטיל אפילו באלף. והר"ן שם (ל"ב ע"ב) פירש, דרבא מפרזקיא דאסר משום דטעמו של בשר ניכר בביניתא, וכשאוכלו עם חלב מיחזי כבשר בחלב, ועוד דבבשר בחלב עבוד רבנן הרחקה טפי ואסרו אף דברים המותרים.

סו) תוס', ד"ה מאי וכו'. לפי וכו' קשיא מה פריך וכו'. המלחמות (י"ט. מדפי הרי"ף) הוסיף להקשות עוד, הא רבא שרי בבת תיהא אפילו לכתחילה, ותירץ, דהתם שאני שאינה הנאה הבאה לידי

בד"ה הני הביאו, דעת ר' יעקב ישראל דבעינן שיהיה נמלח כעין עיבוד (ועיין שם במעדני יום טוב פרק ח' סימן ל"ג אות ד' שדן אם ר' יעקב ישראל הוא דעה אחרת מרש"י), והביאו דעת ר"ת דפליג, וסבירא ליה דכל מליחות שאנו עושים להוציא הדם כדי ליתנו בקדירה מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו, [דהיינו דאינו נאכל משום שהמלח עדיין עליו, אבל כשמנער ממנו המלח נאכל].

נח) גמ', ההוא בר גוזלא וכו'. הר"ן בחולין (מ"א. מדפי הרי"ף) הביא ב' דעות א. דמיירי שהגזול היה מלוח, ומה דאמרינן שאם לא היה נאכל מחמת מלחו היה נאסר קאי כמאן דאמר עילאה גבר, שהגזול שהוא עילאה מרתיח הכמכא ובלועו. ב. דמיירי שהכמכא היה מלוח [שהרי רש"י פירש כמכא כותח הבבלי, ואמרינן לעיל מ"ב, דהיה בו מלח] דאז אמרינן דאם אינו נאכל במלחו היה נאסר [לכאורה כמאן דאמר תתאה גבר]. וכל זה דעת הר"ן דגם במלוח שייך תתאה ועילאה, אבל התוס' בחולין (קי"ג.) ד"ה טהור, והרא"ש (חולין פ"ח סימן מ"א) סברי דבמליח לא שייך כלל תתאה ועילאה, אלא הכלל דבעינן שהדבר המפליט יהיה מליח, ואז נאסר אף שהבולע תפל, וכתב הסמ"ק (סימן ר"ה) דהטעם משום דדרך תולדות האור שאותו שהוא גובר מרתיח את חבירו או מצנן את חבירו, אבל במליח אין כח באותו שהוא תפל לבטל כח המליחה וכן אין כח במליח לעשות התפל מליח.

נט) גמ', אבל צלי בעי קליפה, התוס' בחולין (צ"ו:) ד"ה עד פירשו, דבצונן איירי, ומשום דבר יונה רכיך טובא ובלע, וכן פירש הרא"ש בחולין (פ"ח סימן ל"ג), אבל הר"ן בחולין (מ"א: מדפי הרי"ף) פירש בצלי רותח, וכן כתב הרשב"א בתורת הבית (ב"ד ש"א ג' ע"ב) בשם רש"י, והקשה עליה, אם כן אמאי בלע רק כדי קליפה, הא כיון שהבר גוזלא שוקע בתוך הכמכא והכמכא צף מעליו הוה ליה הבר גוזלא תתאה והוה ליה ליאסר כולו, ותירץ דמכל מקום כיון שהכמכא במקומו נקרא תתאה וגובר ומצנן הבר גוזלא.

ס) גמ', אבל אית ביה פילי אסור. הרא"ש בחולין (פ"ח סימן ל"ג) פירש, דקאי אצלי, והיינו צלי צונן כשיטתו שהובאה באות הקודמת, והביא בשם ספר התרומה לפירש דקאי אפילו אבשר חי, והר"ן (חולין מ"א: מדפי הרי"ף) פירש, דקאי דוקא אצלי רותח וכן צריך לפירש לכאורה בדעת רש"י כאן ד"ה ולא דמיירי בצלי, אמנם הרשב"א כתב בדעתו דמיירי ברותח כמובא באות הקודמת, אמנם ברש"י (ד"ה ואי) פירש גבי מיתבל דמיירי בצונן.

דף עו ע"ב

סא) גמ', מאי טעמא מפטמי מהדדי. היינו דריחא מילתא. והקשה השפת אמת מגלן דריח איסור אסור, ופירש דהיינו

עב [רש"י ד"ה הפסח שבא בטומאה כגון רוב ציבור טמאין. נראה דנקט רוב ציבור ולא נקט כהנים דבכהאי גוונא נמי בא בטומאה כדאיתא לקמן (ע"ט). משום דכשהכהנים טמאים אפשר לזוהר שלא יטמא הבשר כמו שכתבו התוס' לקמן (ע"ט). ד"ה או שהיו, ואף על פי שלפי האמת גם בכהנים טמאים שרי לאכלו בטומאה כמו שכתבו התוס' שם, מ"מ לישנא דמתניתין שמתחילתו לא בא אלא לאכילה משמע שאין אפשרות אלא לאכלו בטומאה וכמו שכתב רש"י בד"ה שמתחילתו, והיינו דוקא כשהציבור טמאין. ויש לדקדק כיון דסיפא מיירי שהציבור טמאין ולכאור' אינו דומיא דרישא דשאר קרבנות ציבור הבאין בטומאה ע"כ היינו כשהכהנים טמאים, דאם הציבור טמא מאי איכפת לן דהרי בשאר קרבנות טמא משלח קרבנותיו (כלעיל סב.). אמנם הרמב"ם (בפ"ב מביאת מקדש הי"ב) כתב דטמא מת שאינו ואינו משלח קרבנותיו, ולפ"ז צריך לדין דחיה בציבור טמאים בטמא מת, וכן כתב הרמב"ם בפירושו המשנה כאן, אבל תוס' לקמן (פ.) ד"ה אתה פליגי על הרמב"ם. (א.ג.)]

עג גמ', כיון דאית ליה תשלומין כל ז' לא דחיא שבת, ומדשבת לא דחיא וכו'. תוס' בד"ה קא משמע לן, לא גרסי כיון דאית ליה תשלומין, וברש"י נראה דגרס לה, וכן הר"ח, ולא הזכיר דחיית שבת (ועיין באות דלקמן).

עד תוס' ד"ה ה"ג קא וכו', שאין הטעם תלוי בכך וכו' דלא דחיא שבת מוחגותם. והרש"ש כתב דאין הכי נמי מהתם ילפינן לענין שבת, אבל איכא למימר דגזירת הכתוב הוא, אבל לענין טומאה דליכא קרא לא נילף, ואמרה הגמרא טעמא דקרא דאית ליה תשלומין, וממילא יש ללמוד לטומאה משבת.

עה בא"ד, ועוד פסח נמי אית ליה תשלומין בשני ודחי טומאה. הקשו הצ"ח והרש"ש דהא באופן דדוחה טומאה דהיינו שרוב הקהל טמאים לית ליה תשלומין, דאיש נדחה ואין ציבור נדחין. והמקדש דוד (סי' כ"ו א') כתב, דהתוס' סבירא להו, דכיון דכל יחיד אם היה לעצמו אית ליה תשלומין מיקרי יש לו תשלומין.

דף עז ע"א

עו גמ', במועדו ואפילו בשבת במועדו ואפילו בטומאה. כתבו התוס' לעיל (סו.) ד"ה מה, דבברייתא דהכא מוכח דילפינן ממשמעות דמועדו, אבל הלל משום שמעיה ואבטליון (לעיל שם) לא סבר האי משמעות, ולכך יליף דחיית שבת מתמיד ודחיית טומאה מפסח כדאיתא התם, (ס"ו. וס"ז.), ופולוגתא דתנאי הוא. (ומבואר בסוף דברי התוס' שם דלתנאי דהתם ילפינן בגזרה שוה שאר קרבנות ציבור מדכתיב בהו מועד וכו' וכו' דהכא.)

עז תוס' ד"ה סלקא וכו', בסוה"ד, דהכי נמי לא קאי אשבת וכו'. המהרש"א הגיה לא קאי אפסח, משום דבמוספי שבת ודאי אין צריך ילפותא דדחיא שבת דהא עלה קאי קרא, וכן תמיד מיייתי

אכילה, ועל קושיית תוס' תירץ, דקושיית הגמ' מלשון מפני התערובת, דמשמע דהוה תערובת גמורה ואסורה בדיעבד, והראב"ד (י"ט. מדפי הרי"ף) תירץ, דבב' פסחים ודאי שרי לוי אפילו לכתחילה דתרווייהו היתרא נינהו, אבל איסור בהדי היתר אין מערבין לכתחילה.

עז תוס' ד"ה אסרה וכו', מכאן וכו' מצי סבר כוותיה. התוס' בעבודה זרה (ס"ו:) ד"ה רבא פירשו, דהטעם דשרי רבא התם טפי, משום שהריח נכנס ממש לגופו ומזיק לו. ועוד פירשו דאביי דאסר בבת תיהא מצי סבר כלוי דלאו מילתא היא, ומכל מקום בבת תיהא אסור משום שמריח מן האיסור עצמו.

עח בא"ד, שיש להרחיק. פירש המהרש"א דהיה עשוי מחלב ויש לחוש לכתחילה שמא ינטוף החלב מתחת הבשר, ובהגהות חתם סופר (כאן) כתב בשם שאילת יעב"ץ (ח"ב סימן קנ"ג) להגיה בתוס' שיש לה ריח חזק, דהיינו שאף דלפדונ"ש יש לה ריח חזק מכל מקום בתנור גדול אינו אוסר.

דף עז ע"ב

עט מתני', חמשה דברים באים בטומאה. ביומא (מו.) פירש רש"י בד"ה מאי, בדעת רב חסדא שם דאין מקטירין האמורין בתמיד הבא בטומאה, ורבה שם (בעמוד ב') פליג וסבר דמקטירין, ונתבאר התם דטעמא דרב חסדא משום דטומאה דחוויה בציבור ולא הותרה. והתוס' (שם) בד"ה תחילתו הקשו עליו, מדתנן הכא ואין נאכלין בטומאה, משמע דדוקא אין נאכלין אבל קרבין כדינן. ועוד דבעומר הקטרת הקומץ מתירו, ועל כרחק דבאין בטומאה היינו דנקטירין. ותירצו דאין הכי נמי במנחות שההקטרה מתרת מקטירין בטומאה, אבל בזבחים דהקטרת אימוריהן לא מעכבא, ולהכי נקט הכא ואין נאכלין ולא אין מקטירין משום המנחות דמקטירין. ודעת ר"י (בתוס' שם) דמקטירין נמי האמורין. ובתוס' ישנים (שם) כתבו דלפירוש רש"י אליבא דר' יהושע דסבר אם אין בשר אין דם, צריך להעמיד דברי רב חסדא בנטמאו האמורין אחרי הזריקה, אבל נטמאו קודם זריקה מקטיר בטומאה, דאי לאו הכי לא יוכל לזרוק. [ומקושיית התוס' על רש"י חזינן שלא למדו כן בדעת רש"י].

ע מתני', ואין נאכלין בטומאה. בירושלמי (בפירקין ה"ה, - כפירוש הקרבן העדה ולא כהפני משה) איתא, דאם לא נטמא הבשר שרי לאכלו על ידי טהורים. אבל ברש"י זבחים (צ"ט.) ד"ה או משמע דכל היכא דקרב בטומאה אינו נאכל. וכן משמע בתוס' זבחים (טז:) ד"ה אבל. אבל בשיטה מקובצת (שם אות ה') בשם מהר"פ איתא, דרק משום שנטמא הבשר אינו נאכל.

עא מתני', הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה שמתחילתו לא בא אלא לאכילה. כתב השפת אמת דלא שרי לאכול ממנו אלא בזית, דלא הותר אלא שיעור אכילה למצוותו.

ציבור הבא בטומאה הווי מחמת ריצוי ציץ. ובספר קובץ תשובות (להגרי"ש אלישיב ח"ג סי' רע"ט) כתב לבאר דעתם, דדוקא לגבי החסרון שבעבודה עצמה מהני דין טומאה דחוויה להכשיר אף בלא ציץ, אבל הכא דהחסרון משום שאי אפשר להקריב מתיר כשהשיריים טמאין, שהחסרון מחמת דבר אחר שאינו בגוף עבודתו, לא מהני דין טומאה דחוויה לחוד להכשיר העבודה. [וכן גבי שתי הלחם דאמרינן (בעמוד ב') דבעינן לריצוי ציץ, היינו משום שאין החסרון בגוף עבודת התנופה, אלא דכל שאינן ראויין וכשרים לאכילה לא שייך בהו תנופה, הלכך בעינן ריצוי ציץ להחשיבם כראויים לאכילה].

פד) רש"י ד"ה בין שישנו וכו', בשעה שאירעה טומאה בקרבנות. וכן פירש **ביומא (ז:)** **בד"ה בין ובסנהדרין (יב:)** **בד"ה בין,** דתליא בשעה שאירעה הטומאה. אבל **ביד רמ"ה בסנהדרין (שם)** פליג ומפרש דתליא בשעת ההקרבה.

פה) תוס' ד"ה ר' אליעזר וכו', ר' אליעזר גרסינן ולא ר' אלעזר דלקמן פריך וכו'. ביאר המהרש"א דהכרח התוס' מלקמן כיון דנחלק עם ר' יהושע, ור' אליעזר הוא בר פלוגתיה דר' יהושע בכל מקום.

פו) גמ', ר' אליעזר אומר הציץ מרצה על אכילות. לעיל (טז:). כתב **רש"י ד"ה על הדם,** דודאי אין הבשר נאכל, דאי אפשר לציץ לטהר ולא לדחות איסור אכילת טמא. וכן מבואר בגמרא **לקמן (עח).** דאמרינן דנפקא מינה לענין פיגול ומעילה.

פז) גמ', ר' יהושע אומר אם אין בשר אין דם. פירש **רש"י במנחות (ט.)** **ד"ה כחצי זית,** משום דזריקת הדם אינה אלא להתיר האמורין והבשר, וכיון שאין מה להתיר למה יזרוק הדם.

פח) גמ', ר' אליעזר אומר וכו' ומה אני מקיים ועשית עולותיך וכו' מה דם בזריקה. כתב הליקוטי הלכות (בזבח תודה ד"ה לומר לך) דלר' יהושע דדריש מהאי קרא אם אין בשר אין דם, דוחק לומר דפליג אדינא דבשר בזריקה, ואפשר דסבר דתרתני שמעת מינה.

פט) תוס' ד"ה אויר קטן, בלא אויר נמי היה יכול לקיים מצות זריקה. בגליון הש"ס ציין לשו"ת חכם צבי (סי' קנ"ג), דתמה שם הא להדיא אמרינן בזבחים (סב:). דהטעם דבעינן אויר משום דלא איצטריך קרא לעיקר דין זריקה, דאי אפשר אלא לזרוק משום דאינו יכול לעמוד בסמוך למערכה מחמת האש, ועל כרחך איצטריך קרא למימר שיהיה זריקה דרך אויר קרקע, או משום דילפינן מזריקת דם דאיכא אויר קרקע מפסיק.

דף עז ע"ב

צ) תוס' ד"ה שאין וכו', תימיה וכו' דלית בה מעילה אחר שנזרק הדם כדתנן במעילה. הנה במעילה (ט.) תנן איפכא דמועלין בעולה עד שתצא לבית הדשן. וכתבו המלא הרועים, המצפה

לעיל (סו.) מדכתיב עולת שבת בשבתו מלבד עולת התמיד. אבל פסח שיש לו תשלומין בפסח שני, הוה אמינא דלא מיקרי קבוע לו זמן ואינו בכלל מועד. עוד כתב, דמוספי פסח וסוכות נמי לא איצטריך בהו ילפותא דדחיא שבת, כיון דכתיב בהו תעשו שבעת ימים ועל כרחך אית בהו שבת, ולא איצטריך אלא למוספי עצרת ויום כיפור וראש חודש. והרש"ש תמה על המהרש"א דאין הכי נמי לא בעינן קרא לדחיית שבת במוספי שבת, אבל איצטריך לדחיית טומאה, וכתב דמכל מקום צריך להגיה בדברי התוס', דהרי לא מצרכינן בגמרא קרא לגבי שבת.

עח) גמ', הכתוב קבעו מועד אחד לכולן. הקשה בתוס' הרשב"א דאכתי מנלן דפר ושעיר של יום הכיפורים דחיינן טומאה, דלא כתיבי בפר' אמור ובפר' פנחס ולא כתיב בהו מועד, וכן קשה מחביתי כהן גדול. ותירץ, דילפינן בצד השוה מפסח וכל קרבנות ציבור.

עט) גמ', יש בהן צד חמור תמיד תדיר וכליל פסח שהוא ענוש כרת. בתוס' ד"ה שכן פירשו באופן אחר הצד החמור, וכתבו הרש"ש והשפת אמת דנראה דלא גרסי בגמרא לתיבות אלו תמיד תדיר וכו'. [ובר"ח איתא כתוס' וגם כגירסא דילן, ונראה בדבריו דגרס שכן ישנן לפני הדיבור אי נמי שיש בהם צד חמור].

פ) תוס' ד"ה שכן וכו', ולחם הפנים אומר ריב"א מדכתיב תמיד ילפינן לה דמשמע אפילו בשבת. תמה המהרש"א מה שייך דחיית שבת בסידור לחם הפנים, ועוד דכתיב בהדיא ביום השבת יערכנו. ואי גבי הקטרת הבזיכין מיירי, איך מוכח מתמיד דהקטרתן דוקא בשבת ולא מערב שבת, הא בלאו הכי אינו בכל יום.

פא) גמ', עומר ושתי הלחם אלימי דבאין להתיר. כתב המצפה איתן דהיינו כדעת ר' יהודה בסוכה (מא.) דמן התורה דוקא הקרבת העומר מתיר, דלמאן דאמר (שם) דהאיר מזרח מתיר כשאין עומר, אין העומר בא להתיר.

פב) תוס' ד"ה דלא אשכחן וכו', תימיה וכו' הא טומאה דגברא דדחוויה בציבור וכו' על טומאת הגוף. בהגהות מהר"ב רנשבורג ציין לתוס' מנחות (טו.) ד"ה והכא דכתבו, דבאמת לטומאת הגוף אין צריך ריצוי ציץ, ורק לטומאת בשר בעינן ריצוי ציץ. והרמב"ם (פ"ד מביאת מקדש ה"ז) כתב דהא דאין ציץ מרצה על טומאת הגוף היינו ביחיד, אבל בציבור הציץ מרצה גם על טומאת הגוף.

פג) שם, ובתוס' יומא (ז:) ד"ה מכלל כתבו, דבאמת אין צריך ריצוי ציץ לקרבן ציבור, מדחוינן דדחיא אף טומאת הגוף שאין בה ריצוי ציץ, והא דאמר ר' שמעון כהן גדול ביום הכיפורים יוכיח שאינו על מצחו ומרצה, היינו באופן שנטמא הקרבן בידו ויש שם אחר טהור, דאין אומרים לו שיקריב את הטהור, ולזה בעינן ריצוי ציץ, (או דטומאה הותרה כדברי ר' יהודה). והגבורת ארי שם תמה על דבריהם מסוגיא דהכא, דלהדיא אמרינן דקרבן

הדרג היומי

מסכת פסחים דף עז – דף עח

א תשרי – ב תשרי התשע"ד

באבדו, וכמו שפירש רש"י (עו:): ד"ה אלא, דלא בעי תרתי אלא לכתחילה, אבל השתא סבירא לן כדמסיק בעמוד ב', דבאמת באבדו לר' יהושע פסול בדיעבד, ורק בנטמא ויוצא מכשיר בדיעבד, אם כן ניחא דנקט פסולה דמשמע דייעבד משום אבדו.

צז) תוס' ד"ה הא וכו', בסוה"ד טומאת הגוף איכא בינייהו דבציבור דחיא ביחיד לא דחיא. ומשום דדוקא בטומאת הגוף שאני יחיד מציבור, משום שאין הציץ מרצה על טומאת הגוף כדתנן **לקמן** (פ:), וכתב החזון איש (קדשים קמא כ"ו י"ח) דמהא דלא כתבו התוס' דנפקא מינה לנטמא הדם, משמע דמחמת ריצוי ציץ שרי לכתחילה מדאורייתא לעשות עבודה בטמא, (ולא רק בנטמא הבשר שהעבודה עצמה אינה בטומאה כלל). וכן משמע בתוס' **לעיל** (נט:): ד"ה עשאום דמדאורייתא מקטירין אמורין שנטמאו מכח ריצוי ציץ.

צח) תוס' ד"ה מכלל וכו', תימה וכו' ואין הציץ מרצה על אכילות נפקא מינה לשתי הלחם. ותירץ הצ"ח דהנה קושיית התוס' דוקא שנעמיד בשתי הלחם הבאין בפני עצמן, דאי איכא כבשים הכבשים הם המתירים ואין צריך לריצוי גבי הלחם, (על פי המבואר ברש"י ד"ה וכו' תימא), ואם כן יש לומר דסוגיא דהכא סברה כרב יוסף **במנחות** (מו:): דאמר שתי הלחם הבאים בפני עצמן מדאורייתא לשריפה הן באים ולא לאכילה, ואם כן לא מיקרי אכילות. והרש"ש כתב דאף בבאין עם הלחם בעינן לריצוי ציץ לגבי תנופתן וכתוס' **לעיל** (עו:): ד"ה עומר.

צט) גמ', מתקיף לה רב מרי וכו' אלא שתי הלחם מאי איכא למימר וכו' תימא לקרב עמהן וכו'. ברש"י ד"ה וכו' תימא משמע דרב מרי מוקי למתניתין בשתי הלחם הבאין בפני עצמן. וכתב הרש"ש דצריך לומר דסבר כרבא **במנחות** (מו:): דמדאורייתא כשבאין בפני עצמן נאכלים, מדתני במתניתין ואין נאכלים בטומאה מוכח דבלאו הטומאה היו נאכלין, ודלא כרב יוסף שם דמדאורייתא לשרפה באין.

ק) גמ', שם. הקשה החזון איש (מנחות ל"ב ל"ד) דמה יהני לפרש מתניתין בבאין עם הכבשים, דסוף סוף כיון דהלחם עצמו חשיב אכילות איך מביאים הלחם שהוא טמא. וכתב דצריך לפרש דלקרב עמהן היינו דנטמאו הכבשים והלחם לא נטמא, והתנא קרי לכבשים שתי הלחם.

קא) רש"י ד"ה כל שבעה. בהגהות הב"ח גרס דברביעי לא בעי הויה, והוא על פי מה דאיתא **ביומא** (ח:), דממה נפשך אינו יכול להיות לא שלישי ולא שביעי, וכן אמרינן התם דבשבת נמי אין מזין דאסור משום שבות, ועל כרחך כל שבעה לאו דוקא.

קב) וטעם פלוגתת ר' מאיר ור' יוסי מפרשין **ביומא** (ח.) דר' מאיר סבר הזאה בזמנה מצוה, הלכך בעינן לאקדומי שמא היום זמנו ולא לדחותו, ור' יוסי סבר דהזאה בזמנה לאו מצוה.

קג) גמ', מכל חטאות שהיו שם. הרש"ש (בפרה פ"ג מ"א) מפרש

איתן, הרש"ש ומראה כהן. דתוס' קאי אעור העולה, דתנן התם שאין בו מעילה אחר זריקה שאז הותר לכהנים.

צא) גמ', השתא לימא מתניתין דלא בר' יהושע וכו'. בתוס' רי"ד הביא דברי ריב"ם שמפרש דקושיית הגמרא משום דמשמע דמתניתין שרי בכל ענין אף בנטמא הבשר, דמשום טומאת הגוף לא קשיא לר' יהושע דלא פסל אלא בדליכא בשר. אבל התוס' רי"ד עצמו מסיק, דקושיית הגמרא אף מטומאת הגוף, דכיון שהבשר אינו נאכל חשיב שאין כאן בשר. ומשמע דסבירא ליה דכיון שקרב בטומאה אסור באכילה לגמרי, כדעת רש"י ותוס' שהובאו לעיל (אות ע).

צב) גמ', הציץ מרצה על העולין. במקדש דוד (כ"ו ג') מדייק מדברי רש"י **לעיל** (טז:): ד"ה לא, דהציץ אינו מועיל להתיר הקטרת האמורין לכתחילה, (וכמו דבאכילות לכולי עלמא אינו מתיר לאכול ממש) אלא דחשיב דאיתנייהו לאמורין. אבל בתוס' **לעיל** (נט:): ד"ה עשאום מבואר דמקטירין מדאורייתא. ובנטמא הדם מפורש ברש"י **גיטין** (נד.). ד"ה במזיד דמדאורייתא זורק משום ריצוי ציץ, [ורק מדרבנן אין זורקין ביחיד, וטעם החילוק משום שעיקר הכפרה תלויה בדם ולא באמורין]. (ועיין לקמן אות צז).

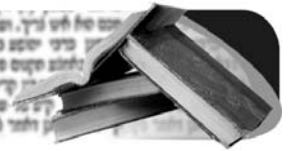
צג) [רש"י ד"ה דם וכו', דהא תרווייהו מודו וכו' דמתחילת הקדשן הן נאסרין וכו'. וצ"ב כיון דסברא הוא ואותה הסברא שייכא גם באיתיה לדם ומדוע צריך לדונו בקל וחומר, וביותר מה שייך לומר בזה מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא, (א.ג.) ויש ליישב, דבאיתיה לדם כיון דשייך לומר כל העומד ליזרק כזרוק ליכא למימר האי סברא, והלכך בעינן לקל וחומר (ועיין במשך חכמה דברים י"ב כ"ז). (י.ס.).]

צד) רש"י ד"ה כמדת ר' אליעזר, שהיה אומר בזבחים וכו'. כתב הרש"ש דהיינו במיני זבחים וכלישנא דגמרא כאן, ולא כמו שהבין המציין שציין למסכת זבחים.

צה) רש"י ד"ה נפסל, בטבול יום. בגמרא **לעיל** (לד:): אמרינן, דאם היסח הדעת דפוסל בקדשים הוי פסול טומאה (ושייך ביה ריצוי ציץ), יש לפרש הכא נפסלו בהיסח הדעת, אבל אם היסח הדעת חשיב פסול הגוף ולא כטומאה ואין ציץ מרצה בו, צריך לפרש דנפסל בטבול יום, ותני תרי גווני טומאה.

דף עח ע"א

צו) רש"י ד"ה ביחיד, לכתחילה פסולה ואם זרק הורצה. כתב המהרש"א דאף דמעיקרא מקשינן דפסולה דייעבד משמע, השתא לא חיישינן להאי קושיא כיון דבהדיא קתני בברייתא דבדיעבד כשרה, והמקשן סמך בעיקר אאידך קושיא דבאין לכתחילה משמע, (ועיין לשון רש"י (עז:): ד"ה ועוד, והרש"ש (עז:): כתב דמעיקרא סברה הגמרא דלעולם מכשיר ר' יהושע בדיעבד אף

שיזרוק לשם שיאכלוהו שאינם ראויים לכולי עלמא אינו פוסל, ואם כן יש לפרש דהכא מיירי בכהאי גונא שחישב שיזרוק להאכילו לאינן ראויין.

קט) גמ', אחרונים שאין להם כזית אין אוכלין וחייבים לעשות פסח שני. כתב המקדש דוד (בקונטרס סי' א' סק"א) דמוכח מהכא דלא סגי במאי שהפסח עצמו ראוי לאכילה וגם האוכל עצמו הווי גברא דחזי לאכילה, אלא בעינן שיהיה הפסח ראוי לאכילה להאי גברא. (ומכח זה הקשה על דברי הצ"ח, עיי"ש). ובחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ב מקר"פ ה"ו) כתב דהטעם שאין אוכלין, משום שאין הפסח נאכל אלא למנוייו, ומיקרו שאינן מנויין כיון דדין מינוי ילפינן מדכתיב במכסת ותכוסו, ומהאי קרא גופא דכתיב ביה לפי אכלו ילפינן לדין אכילה דמעכבא, אם כן גזירת הכתוב היא דלמינוי בעינן דוקא הראוי לאכילה.

קי) גמ', רב מתניתין קשיתיה וכו' שמע מינה אין זורק לכתחילה אבל דיעבד שפיר דמי. הקשה החזון איש (או"ח סי' קכ"ד) דבמתניתין דלעיל (עו): קתני, הפסח שבא בטומאה יאכל בטומאה שמתחילתו לא בא אלא לאכילה, והרי לר' נתן לא בא דוקא לאכילה. (ועיין בתוס' לעיל (עו). ד"ה נימא שנקטו דב' משניות אלו אולי בחדא שיטה). ותירץ לפי מאי דמסקינן בסמוך דמודה ר"ג דבעינן גברא דחזי לאכילה, אם כן כשאמרה תורה להקריב בטומאת גברא על כרחך שהותרה אכילתו דאם לא כן לא יוכשר הקרבן, וכיון שהתירה תורה בטומאת הגוף כל שכן בטומאת בשר שאינה אלא בלאו. נוצריך לומר דאף לר' נתן דאכילה לא מעכבא מכל מקום כיון דלמצוה בעינן ראוי לאכילה מדאורייתא מיקרי שבא לאכילה, וכדפירש רש"י במתניתין דהכא בד"ה נטמא, דעיקר פסח לאכילת אדם קאתי, ואף דמוקמינן למתניתין כר' נתן. ואם כן אמרינן כשאמרה תורה שאין ציבור נידחין מסתמא היינו שיקריבו כעיקר מצוותו. (א.ג.).

קיב) גמ', עד שיהיה חלים משעת שחיטה עד שעת זריקה, נימא רבנן היא. הקשה המהרש"א איך סלקא דעתיה דר' נתן לא בעי גברא לאכילה בזריקה (אלא בשחיטה), דהתוס' בד"ה ולעכב כתבו דכיון דהקפידה תורה שמחשבת שלא לאוכליו בשחיטה פוסלת, סברא הוא שבשעת זריקה שהיא עיקר עבודה שיפסל כשאינו ראוי ממש. נולכאורה יש לומר דאין הכי נמי ולפי מאי דסבר השתא דבזריקה לא פסל בגברא דלא חזי הכי נמי לא יפסול במחשבה בשחיטה (א.ג.).

קיג) גמ', שם. הקשה החזון איש (או"ח סי' קכ"ד) אמאי לא אויל כר' נתן, דהא מודה ר' נתן דכלתחילה אין זורקין כדתנן במתניתין. וכן קשה בדברי ר' אלעזר בסמוך דמוקי להא דיזרק הדם בנטמאו בעלים כר' נתן, ואיך זורקין לכתחילה. ותירץ דהא דאין זורקין לכתחילה היינו משום שיכול להביא היום פסח אחר ולקיים מצות אכילה, וזה דוקא בנטמא הבשר, אבל כאן דאם לא

שכל יום היו מזין עליו מחטאת אחרת. אבל הרמב"ם (בפ"ב מהלכות פרה ה"ד) כתב דכל יום היו מזין עליו מכל החטאות, וכן כתב באלוהו רבה (להגר"א) במשנה שם, והוא משום מעלה שמא חדא מינייהו עבדו בכשרות טפי מאחריני. והתפארת ישראל (בבועז א') תמה לדעת הר"ש מה תועלת בהזיה בכל יום מאחרת, דכיון דחיישת דלא נעשו כולן בהכשר הרי בהזיה אחת בלבד לא תיקנת כלום. (ובפירוש המשניות מפרש הרמב"ם כהר"ש).

דף עח ע"ב

קד) רש"י ד"ה אלא, דמודה ר' יהושע כשנטמא וכו' ומשום דאיתיה בעינא. לעיל (לד): פירש רש"י בד"ה אי אמרת, דהטעם דבדיעבד הורצה לר' יהושע משום ריצוי ציץ, (וכתוס' דהכא בד"ה כי) וכן מפורש בגמרא שם לגבי נפסל, עוד כתב רש"י (שם) דביוצא אף דאין ריצוי ציץ, מכל מקום כיון שהוא בעין וחשיב כפסול מחמת דבר אחר דהיינו חסרון מחיצות. לכך בדיעבד הורצה. נוצריך ביאור אמאי באבדו פוסל בדיעבד, דמאי גרע מטמא ויוצא (א.ג.). ולמאן דאמר לעיל לד: דפסול היסח הדעת חשיב פסול הגוף נידחא.

קה) גמ', והא בעינן אכילות. התוס' לקמן (פ): ד"ה נזרק כתבו, דהיינו אפילו אם ציץ מרצה על אכילות מכל מקום אי בעינן פסח ראוי לאכילה לא יועיל ריצוי ציץ בזה, מאחר שאין הציץ מתיר לאכול בפועל. ובחידושי חזון יחזקאל כתב, דיש לפרש קושיית הגמרא הכא דוקא למאן דאמר אין הציץ מרצה על אכילות. (ועיין אות קסא).

קו) גמ', אלא רב דאמר כר' נתן דאכילות פסחים לא מעכבא. כתבו התוס' לקמן (פ): ד"ה נזרק, דלפי זה מה שאינו זורק את הדם היינו מדרבנן, דמדאורייתא יזרוק כיון דאכילה לא מעכבא, וכתבו דלפי זה משמע, דהא דאמר דבדיעבד אם זרק הורצה, היינו אפילו מדרבנן.

קיז) גמ', דאי מימשכי הני חזי להני. ביאר התוס' רי"ד דבאמת אם ישחוט לשם כולם פסול כיון דליכא כזית לכל אחד, אלא דדמי כאילו אמר הריני שוחטו לשם הראויין לאכול כזית ולא פירש מי, דכל חד מצי למימר עלי נשחט.

קיח) רש"י ד"ה פסח עצמו כשר, קס"ד לזרוק דמו וכו'. וכתב הרש"ש דנראה להגיה זריקת דמו, דהרי קתני בברייתא דנזרק כבר הדם, או דגירסת רש"י בגמרא שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו, כאיכא דגרסי שהביאו התוס' לעיל (סא). ד"ה שחטו, וכן איתא ברבינו חננאל. והתוס' שם דחו האי גירסא דאם כן תיקשי לרב חסדא (לעיל סא:): דאמר דבכהאי גונא פסול. ולדברי הריב"א בתוס' שם לא קשיא, דמפרש דדוקא במחשב בשחיטה שיזרוק לשם כפרת שלא לאוכליו פליגי, אבל במחשב

דחוייה בציבור.

ובתוס' יומא (ו): ד"ה אמר כתבו, דאף למאן דאמר התם טומאה הותרה ולא מהדרינן אטהורין היינו בקרבנות ציבור ממש, אבל פסח אף שדינו כקרבן ציבור לגבי שבא בטומאה, מכל מקום כיון שאינו של ציבור ממש אלא של כל יחיד ויחיד, אינו אלא דוחה ומהדרינן אטהורים. אבל **ברש"י זבחים (לג.)** ד"ה דתרוויהו מוכח, דאין חילוק בין פסח לשאר קרבנות ציבור בזה. וכן נקט **השער המלך** (פ"ד מביאת מקדש הי"ד) והשיג על דברי התוס' הנ"ל.

קוח **עוד כתב הרמב"ם** (שם) דאם היו רוב הכהנים הנמצאים בירושלים טמאים עושין בטומאה. **והרדב"ז** הקשה אמאי לא מהדרינן אמיעוטא דטהורין (כמו דמהדרינן אבית אב אחרינא), ותירץ, דאמרינן רובו ככולו וכאילו כולן טמאים. נומה שכתב הרמב"ם הכהנים שבירושלים ביאר הרדב"ז דהכוונה לכל הכהנים שיכולים להגיע למקדש]. **והגבורת ארי** (יומא ו): כתב דמלישנא דמתניתין דהכא דתני גבי קהל או רובו ולא תני הכי גבי הכהנים, משמע דבכהנים לא מהני רוב ודלא כהרמב"ם.

קיט **תוס' ד"ה או שהיו**, אף על פי שיכולין ליזהר שלא יגעו בבשר. הקשה **רבינו עקיבא איגר** (בגליון הש"ס) הרי החידוש הכא לגבי טומאת הגוף שהיא בכרת ולא גבי טומאת בשר. **והרש"ש** כתב דאין כוונת התוס' להקשות על דינא דמתניתין (כמו שהבין רבינו עקיבא איגר), אלא אתו לאשמועינן עוד דין, דמותר גם לטמא הבשר ויאכל בטומאה אף שאין מוכרחים לזה. **ונראה** לומר דדבריו מוכרחים לפי מה שביאר המהרש"א אדברי התוס' ד"ה אלא הובאו לקמן אות קכח דבוודאי אזלי אטומאת הגוף. (א.ל.).

קכ **בא"ד**, דאמר (לקמן צו.) כל היכא דאישתראי טומאת בשר וכו' משמע שהן שוין. הקשה **הצל"ח** מה ראייה, הא התם מיירי גבי מי שאכל אמורין ומדמי אכילת אמורין לאכילת בשר, משום דאיתרבי מקרא דבשר, אבל מהיכי תיתי לדמות אכילה להקטרה. **נועד** קשה להאי טעמא שכתבו התוס', אמאי כל קרבנות ציבור חוץ מפסח כשבאים בטומאה אינן נאכלין בטומאה, הרי אישתראי בהו טומאת אימורין לרבה **ביומא** (מו): **ולתוס' שם ד"ה תחילתו** לכולי עלמא שרי הקטרת אימורין, וצע"ג. (א.ג.).

קכא **גמ', ישראל וכהנים טהורים וכלי שרת טמאין יעשו בטומאה.** כתב **התוס' רי"ד** דבכהאי גונא לא אמרינן שרק מקצת ישחטו לכולן ויטמאו והשאר יעשו בטהרה, אלא בעינן בדוקא שיעשו רוב הציבור בטומאה, דאם יטמאו רק מקצתן ויעשו בטומאה יהיו בכרת כיון שאין רוב טמאים, ועל כרחך בעינן שיטמאו רובן כדי שיוכלו להקריב. **נוקשה** איך אפשר שרוב הציבור יטמאו על ידי הסכין, הרי בכל פסח איכא כמה וכמה מנויין, ורק מיעוטא שוחטין. ושמא כוונתו דיטמאו עצמן בידיהם

נתיר לזרוק ידחה לגמרי מפסח ראשון דהגברא לא חזי, עדיף שיקיים עיקר מצות הקרבה היום ולא נדחהו לשני. **נאמנם רש"י ד"ה הורצה פירש**, ופטור מלעשות פסח שני, משמע דבמתניתין מיירי באופן שהיום לא יוכל להביא קרבן אחר, מדלא פירש רש"י ופטור מלהביא קרבן אחר. (א.ג.).

קיג **[רש"י ד"ה גברא דחזי וכו', דכי כתיב איש לפי אכלו אגברא כתיב וכו'. ממה שפירש רש"י כן הכא ולא פירש כן לעיל בהא דאמרינן ולר' נתן איש לפי אכלו למה לי דבעינן גברא דחזי לאכילה, לכאורה משמע שלא גרס לכל זה לעיל, ולפי זה לא תיקשי קושיית התוס' בסוף ד"ה ולר' נתן אמאי לא משני דאיש לפי אכלו איצטריך למצוה כדלעיל, וכן לא תיקשי קושיית התוס' בד"ה לימא דהרי מודה ר"ג דבעינן גברא דחזי, דאכתי לא חידשה הגמרא כן. וכן משמע ברש"י בד"ה ור' נתן, דר' אלעזר דבסמוך סבר דלא בעינן גברא דחזי כלל. נואף ר' יוחנן לא פליג עליה בזה].** וכן דעת זקני דרום בזבחים (כב:-כג.) וכמו שהביאו התוס' בד"ה ולר' נתן) והא דאמרה תורה איש כי יהיה טמא וגו' שנדחה לשני, אמרינן בזבחים שם שאינו אלא למצוה. (א.ג.).

קיד **גמ', ר' יוחנן אמר וכו' בציבור דאפילו בטומאה נמי עבדי.** וכתב **החזו"ן איש** (או"ח סי' קכ"ד) דלפי זה נראה, דהא דקתני יזרק הדם בטהרה, היינו מדרבנן, דמדאורייתא כיון שהציבור טמאין יקרב בטומאה כדתנן **לקמן** (ע"ט.) והכא גזרו כדי שלא יבואו לאכול בטומאה.

דף עט ע"א

קטו **גמ', הנזיר ועושה פסח וכו' ואם זרק הורצה, והמאירי** כתב דבנזיר בנטמא בשר אם זרק לא הורצה. וצריך לומר דגרס כן, (ולכא"ו כן נראה מקושיית התוס' על רש"י דלרש"י הוי לעיכובא).

קטז **מתני', נטמא קהל או רובו וכו' יעשו בטומאה. הרמב"ם** כתב (בפ"ד מביאת מקדש הי"ב) שיעשה בטומאה ויתעסקו בו הטמאים והטהורים כאחד **ויכנסו כולם לעזרה.** [וכן משמע לקמן (צד:)].

קיז **מתני', או שהיו הכהנים טמאים.** וביומא (ו): אמרינן גבי קרבנות ציבור, דהיכא דבית אב של אותו יום טמאין ואיכא כהנים טהורים מבית אב אחר למאן דאמר טומאה הותרה בציבור, לא מהדרינן אבית אב אחרינא, ולמאן דאמר טומאה דחוייה בציבור מהדרינן אבית אב אחרינא. וללישנא בתרא שם למאן דאמר הותרה אפילו כשיש באותו בית אב טמאים וטהורים יעשה גם על ידי הטמאים. **נואפשר** דבפסח לא שייך האי פלוגתא דבלא"ה אינו קרב ע"י הבית אב של אותו היום דוקא אלא ע"י כל הכהנים. (א.ג.). **והרמב"ם** (בפ"ד מביאת מקדש הי"ד-ט"ו) פסק דמהדרינן אבית אב אחרינא דטומאה

דכוותיה לציבור. (א.ג.).

קבח (תוס' ד"ה אלא וכו', תימה וכו' היינו רישא ממש וכו' כיון דמיטמא גברא מחמת סכין. ותירץ הצ"ח על פי דברי הר"ש (עיין באות קכד) דאיכא פלוגתא דתנאי אי איכא כרת בטומאה דמחמת כלים, אם כן היינו חידושא דסבר דאיכא כרת בזה ולכך שרינן נמי איסור כרת דאכילה בטומאה. ולדברי התוס' רי"ד דלעיל (אות קכא) נמי תתישב קושיתם, דהיינו חידושא שעושין כולן בטומאה ולא מיעוט. ומה שכתבו התוס' דהיינו כהנים טמאים כתב המהרש"א דאף דשחיטה כשרה בור אין נפקא מינה בזה, דסוף סוף יהיו השוחטים טמאים בין אם הם ישראל או כהנים ונכנסים לעזרה בטומאת הגוף שהיא בכרת.

קבט (תוס' ד"ה בטומאת וכו', ואם תאמר ישחוט בסכין ארוכה ולא יצטרך ליכנס לעזרה וכו'. המהרש"א מבאר כוונתם דהא דמיתעביד בכרת היינו משום הכניסה לעזרה בטומאה, וכיון דשחיטה כשרה בור נימא שהזר ישחוט באופן זה שלא יצטרך להכנס [ולאחר מיכן כהנים שהם טהורים יעשו את שאר העבודות].

קל (גמ', מחצה על מחצה כרוב. בחולין (כט.) הסיקה הגמרא, דלכולי עלמא מחצה על מחצה אינו כרוב בכל התורה, והכא טעמא דרב, משום דכתיב לגבי דחיה לפסח שני איש איש כי יהיה טמא, איש נדחה ואין ציבור נדחין. ופירש רש"י בד"ה כתיב דאף דמחצה אינו כרוב מכל מקום לא מיקרו יחידין.

דף עט ע"ב

קלא (תוס' ד"ה וטמאין וכו', ואין עושין נמי אלו לעצמן ואלו לעצמן דקסבר אין קרבן ציבור חלוק. והקשה הצ"ח אם כן אמאי קאמר רב כהנא דמחצה על מחצה אינו כרוב, הרי טעמו משום דאין קרבן ציבור חלוק, ואפילו אם היה מחצה כרוב, ותירץ, דסבר רב כהנא דאם היה מחצה כרוב, היו הטמאים גוררים את הטהורים לעשות בטומאה, ואף דרב עצמו דסבר דמחצה כרוב סבר דאין גוררין את הטהורין, היינו משום דאם לא כן לא יוכל לבאר מתניתין דקתני דוקא רוב הציבור וכדאמרין בסמוך. [ולכאורה למאי דאמרין בחולין (כט.) דאף רב לא סבר דמחצה כרוב, אלא דמחצה לא מיקרו איש, נמצא דליכא פלוגתא בין רב לרב כהנא בזה, לדברי התוס' דאף לרב כהנא מחצה לא מיקרו איש. ולישנא דרב מחצה כרוב היינו לגבי דלא מיקרו איש, ולישנא דרב כהנא אינו כרוב היינו לגבי לגרור את המיעוט. (א.ג.).]

קלב (גמ', כגון שהיו ישראל וכו' ונשים משלימות לטמאים. הקשה המהרש"א אמאי לא מוקי הכא כעין דמוקי בסמוך שהיו הנשים עודפות על הטהורים, וקסבר נשים בין בראשון בין בשני חובה (דאיכא לקמן (צא:)) מאן דסבר הכי) והווי להו טמאים

בטומאה אחרת. ויש חידוש בדברי התוס' רי"ד דלדחות טומאה בציבור לא מהני מה שאין אפשרות לעשות בטהרה, אלא בעינן שיהיו בפועל רובן טמאים, וצריך עיון מהיכי תיתי לומר כן, כיון דאמרה תורה במועדו אפילו בטומאה לכאורה כל היכא שאי אפשר להקריב אלא בטומאה נדחית הטומאה. (א.ג.).

קכב (גמ', אלא שנטמא סכין בטמא מת. כתב המאירי דמדהכא דקתני בברייתא כלי שרת מוקמינן לה בסכין מוכח, דהסכין צריך להיות כלי שרת וכן דעת התוס' לעיל (סו.) ד"ה תוחב.

קכג (גמ', שנטמא סכין בטמא מת דרחמנא אמר חרב הרי הוא כחלל. כתב בביאור הגר"א (י"ד שפ"ט ב') דלא גרסינן הכא חרב הרי הוא כחלל, דדוקא כלי שנטמא במת עצמו ילפינן מהתם, אבל כלי שנטמא מאדם טמא מת ילפינן מוכבסתם בגדיכם, וגם אין צריך לזה.

קכד (גמ', דמעיקרא כי מיתעביד בטומאת הגוף דכרת, הקשה הר"ש (אהלות פ"א מ"ב בסופו) דבתוספתא שם איתא דאין חייבים כרת בביאת מקדש אלא על המת, והיינו לאפוקי הנטמא מכלים שנגעו במת. וכתב דתנאי פליגי בהא בניזיר (נו.), וסוגיא דהכא כר' מאיר דהתם דסובר דאיכא כרת.

קכה (גמ', שם. הא דבעינן הכא להתיר אכילה בטומאה משום דמעיקרא בטומאת הגוף דבכרת מיתעביד, אפשר שזה דוקא בכהנים טמאים ורוב ציבור טהורין. אבל ברוב ציבור טמאין מה דשרינן לאכול משום דבלא כן לא יוכלו רוב הציבור להקריב וזה גופא דוחה. ועיין במה שכתבנו לעיל באות קין.]

קכו (גמ', אבל נטמא סכין בטומאת שרץ וכו', הקשה הצ"ח איך דוחין הטומאה ושוחטין בהאי סכין, הא הרמב"ם כתב (בפ"ד מביאת מקדש הי"ב) דטומאת שרץ לא נדחית בציבור כלל. ותירץ דהרמב"ם לשיטתו שפסק (שם פ"ג הי"ז) שאין לוקין על הכנסת טומאה למקדש אלא אי הכניס אב הטומאה ולא בראשון, ואם כן כיון שהסכין הוי ראשון ומדרבנן הוא, לא העמידו דבריהם במקום כרת. ואף על פי שהבשר נמי נטמא, בזה סובר הרמב"ם (בפ"ז מקרבן פסח ה"ח) דפסח הבא בטומאה שרי לטמא שרץ לאכלו, והכי נמי יש לומר דבשר הטמא בטומאת שרץ שרי לגבי אכילה.

קכז (גמ', מוטב יאכל בטומאת בשר בלאו. קשה אמאי שרינן איסור לאו הא מעיקרא בהקרבנו לא היתרנו איסור מחמת דין טומאה דחוויה בציבור, שהרי הציץ מרצה על טומאת הקרבן, ומדאורייתא שרי להקריב לכתחילה (כתוס' לעיל (נט:)) בד"ה עשאום. ואפשר משום שאם לא נתיר האכילה לא יוכלו הציבור להקריב, וסבירא לתנא דהאי ברייתא דלא כר' נתן דאמר אכילה לא מעכבא בטומאת בשר, או דאפילו לר' נתן פסח עיקר לאכילה וכל דשרי הקרבנו שרי אכילתו, ודוקא גבי המיעוט שאין נדחית הקרבה בטומאה בשבילן, לא שרי האכילה אלא כשהותר איסור

חדף היומי

מסכת פסחים דף עט - דף פ

ג תשרי - ד תשרי התשע"ד

דהאי לישנא לא הוצרכנו לפרש דפליגי בקרבן ציבור חלוק, כיון דמפורשת פלוגתא זו בברייתא וכדאיתא בסמוך, והגמרא אתי לפרש אליבא דלישנא קמא דסבר דנדחין טמאין לשני, ועל כרחך אידך ברייתא סברה דמחצה כרוב, דמטעם אין קרבן ציבור חלוק בלבד, לא יועיל לפרש אמאי מקריבין בראשון, כיון דסבירא לן דדינן להדחות לשני.

דף פ ע"א

קלח) גמ', קסבר שבט אחד איקרי קהל. וכן מצינו במתניתין בהוריות (ד: ה.) דנחלקו גבי חטאת הקהל, דר' מאיר סבר דשבט אחד לא מיקרי קהל, ור' שמעון ור' יהודה סברי דמיקרו קהל. והקשה המגן אברהם (סי' רי"ח סק"ב) דגבי חטאת הקהל פסק הרמב"ם (בפי"ב משגגות ה"א) כר' יהודה דשבט איקרי קהל, וגבי קרבן פסח פסק (בפי"ז מקרבן פסח ה"א) דבעינן רוב קהל ממש ולא סגי ברוב השבט, (וכסתם מתניתין דלעיל ע"ט). ותירץ, דדוקא בחטאת הקהל דכתיב בקרא קהל, קיימא לן כמאן דאמר דשבט אחד איקרי קהל, דילפינן לה בהוריות (ה:), מדכתיב גוי וקהל גוים, אבל בפסח דלא כתיב בקרא בהדיא קהל לא אמרינן דשבט הוא ככל ישראל. (ואע"ג דר"ש ור"י גופייהו לא מפלגי בהכי).

קלט) גמ', ר' יהודה אומר אפילו שבט אחד טמא וכו' יעשו בטומאה שאין קרבן ציבור חלוק. במנחות (טו.). בתוס' ד"ה רבי יהודה הקשו, הא ר' יהודה סבר טומאה הותרה ולא דחוייה, (כדלעיל ע"ז). ואם כן מה הוצרך לטעמא דאין קרבן ציבור חלוק, ותירצו דפסח שאני כיון דיש בו אכילה. ועיין אות קיז.

קמ) גמ', אי איכא תנא דסבר לה כתנא קמא וכו' מטמאין אחד מהן בשרץ. הקשה המהרש"א דהא חזינן ברב כהנא אליבא דלישנא בתרא דלא אמרינן הכי לפי דברי התוס' (ע"ט): ד"ה וטמאין, דאף דצריכינן לעשות ואין עושין מטעם אין קרבן ציבור חלוק, אין צריך לטמאות אחד בשרץ כיון דפטורים בודאי. ותירץ, דהא דסבר ר' יהודה אין קרבן ציבור חלוק היינו מדרבנן, וכמו שמבאר רש"י בד"ה אלא שגנאי הדבר, וכיון דמדאוריתא ראוין להקריב צריכינן לטמא אחד כדי שיוכלו להקריב. נולפי זה צריך לומר דלרב כהנא הא דאין קרבן ציבור חלוק היינו מדאוריתא, אבל מלשון תוס' הנזכר לעיל משמע, דבעיקר סברת אין קרבן צבור חלוק ר' יהודה ורב כהנא סברי כהדדי. ועוד קשה על מה שכתב המהרש"א דמה שאמר ר' יהודה אין קרבן ציבור חלוק אינו מדאוריתא, דאם כן איך מהני לר' יהודה לקולא שיעשו כולן בטומאה מחמת כן. ולכאורה נראה דלר' יהודה ודאי הוא מדאוריתא וכן ללישנא בתרא דרב כהנא לתוס' הנזכר לעיל דסברי בהא כר' יהודה, אבל הכא רב קאמר אי נימא סברה זו רק מדרבנן. אבל המהרש"א כתב כן בר' יהודה גופיה וצריך עיון.

מיעוטא. והקרני ראם כתב דלא קשיא מידי, דאם כן אמאי קרי להו מחצה כיון דבין בראשון בין בשני היו רוב טהורים [מחמת הנשים].

קלג) תוס' ד"ה קסבר וכו', אלא נקט משלימות ועודפות דהשתא לכולהו לישני עשה שלא כהוגן. הקשה הרא"מ הורוויץ דהתם אליבא דר' שמעון קאי כמו שכתבו התוס' בסמוך, ור' שמעון גופיה סבר כרב, כדאיתא בברייתא (פ.), ואם כן הדרא קושיית התוס' אמאי לא נקט עודפות גרידא ולא משלימות, אלא צריך לומר דהגמרא נקט כן משום דכתיב בקרא כי מרבית העם לא הטהרו.

קלד) בא"ד, אי נמי ניחא ליה למידחי דאף מה שלא עשו בראשון היה שלא כדין. ביאר המהרש"א דהא דניחא למימר שעשה חזקיהו שלא כדין בזה, משום דכתיב בקרא שביקש כפרה מה', ומסתמא לא טעה זמן רב כל כך אלא נזכר קודם פסח שני, ועל כרחך הא דביקש כפרה היה על פסח ראשון שדחה שלא כדין, ומה שטעה לגבי פסח שני היינו שהיה בדעתו שיעשו כן, אבל כבר נזכר קודם.

קלה) גמ', ונשים עודפות על הטהורים וכו' בשני לא עבדי, דל נשים מינייהו והווי להו פלגא. כתב בליקוטי הלכות (בזבח תודה ד"ה דל נשים) דיש להסתפק דאפשר דהיינו דוקא אם לא עשו הנשים בראשון, אבל אם עשו הנשים בראשון ממילא הווי הטמאים מיעוט ממש ויקריבו פסח שני. נכלומר כיון דאיכא רוב ציבור שעשה בראשון אי אפשר לומר דכאילו אינן, אבל צריך ביאור, כיון דנשים בראשון חובה לפי אוקימתא דהשתא, איך יתכן שהנשים שהיו טהורות לא עשו בראשון. (א.ג.).

קלו) גמ', וקסבר נשים בראשון חובה ובשני רשות. כתב המהרש"א דלא מצי למימר שהיו מחצה טהורים על ידי נשים שמשלימות לטהורין, וקסבר איפכא דנשים בראשון רשות ובשני חובה, ולכך בראשון הווי כמיעוט טמאין אבל לא בשני, דליכא למאן דסבר הכי, דאי בראשון הווי רשות קל וחומר בשני.

קלז) גמ', אמר לך רב כהנא תנאי היא איכא וכו' ואיכא למאן דאר מחצה על מחצה אינו כרוב. הקשה הצ"ח דלפי דברי התוס' בד"ה וטמאין דטעמא דלישנא בתרא דרב כהנא, דאף דמחצה לא מיקרי איש, כיון שאין קרבן ציבור חלוק אין עושין בראשון, אם כן לא יועיל לפרש טעמא דברייתא דעושין אלו לעצמן ואלו לעצמן משום דמחצה כרוב, דאכתי אמאי עושין אלו לעצמן ואלו לעצמן כיון דאין קרבן ציבור חלוק, ועל כרחך דבהא גופא פליגי תנאי, דמאן דאמר אלו לעצמן ואלו לעצמן סבר דקרבן ציבור חלוק, ואם כן לא הווי לגמ' למימר דסבר האי מאן דאמר מחצה כרוב [דאין צריך לזה, דבלאו הכי סבר רב כהנא דמחצה דלא מיקרו איש וכמו שכתבו התוס'], אלא דפליגי אי קרבן ציבור חלוק. ותירץ, דצריך לומר דאין הכי נמי אליבא

להדיא אם לא היה תקנה אם היו מקריבין ק"צ חלוק או לא. **קמו** [תוד"ה אתה מדחה. ואם תאמר והא קיימא לן דערל וטמא משלחין קרבנותיהן. קשה דתוס' לעיל (סב.) ד"ה ערל כתבו, דערל וטמא משלחין קרבנותיהם דוקא בעופות או בכור ומעשר או קרבן נשים דלא בעו סמיכה, אבל בשאר קרבנות כיון דבעי סמיכה אינם יכולים לשלח קרבנותיהם, ואם כן איך הקשו שערל וטמא ישלחו חגיגתם. ועל כרחק צריך לומר דתוס' כאן נחלקו על התוס' לעיל, ותירצו כהתוס' בגיטין (כח:): ד"ה והא בעי דכיון שאינם ראויים לסמוך סמיכה אינה מעכבת. (י.ר.)]

קמוז שם, ודעת הרמב"ם (פ"ב מביאת מקדש הי"ב) דטמא מת שאני משאר טמאין, ואינו משלח קרבנות כלל, ולפי זה לא תיקשי קושיית התוס', דהכא בטמא מת עסקינן.

קמח [בא"ד, מכל מקום יכול לבא תוך התחום. ואף דאמרינן לקמן (צד:): דשיעור דרך רחוקה היינו ט"ו מיל, היינו בנמצא שם בחצות של יום י"ד, ואפילו כשהתקרב לאחר מיכן הוי דרך רחוקה כיון שאין יכול להגיע לעזרה עד סוף זמן השחיטה, וכמו שנתבאר שם בגמרא].

קמט גמ', מאן ציית דעקר סיכיה ומשכניה ורהיט. והיינו דוקא אי בעינן דרך רחוקה ממש וכמו שכתבו התוס' ד"ה עקר, והקשה הרש"ש דאף למאן דאמר דבעינן דרך רחוקה ממש, מכל מקום לגבי דין רוב טמאים פסק הרמב"ם (בפ"ז מקרבן פסח ה"ו) דאולינן לפי העומדים בעזרה, ואם כן אמאי צריך לילך לדרך רחוקה ממש. (ועיין בגליון הש"ס לרבינו עקיבא איגר לקמן צד:).

קנ גמ', שם. עיין רש"י ד"ה וכי, ותוספות ד"ה עקר, מה התקנה לר' נחמן. והמאירי כתב דמשום האי טעמא דמאן ציית אין עושין שום תקנה אלא מקריבין אלו לעצמן ואלו לעצמן. [ומשמע שמפרש כן בדברי ר' נחמן.] [ומוכח כמו שנתבאר לעיל אות קמה, דאם אין תקנה יעשו אלו לעצמן ואלו לעצמן. ומה שתמהו התוס' איזו תקנה איכא לר' נחמן, יש לפרש כוונתם דבודאי אם אין תקנה כלל יעשו קרבן ציבור חלוק, אלא דפשיטא להו דהטענה דמאן ציית לא שייכא אלא אי איכא תקנה דעדיפא מינה, דאם לא כן ודאי נטרח עד שנמצא מי שילך או שבית דין יכפו. (א.ג.)].

קנא גמ', היו רובן זבין ומיעוטן טמאי מתים וכו' כל היכא דלא עבדי ציבור בראשון לא עביד יחיד בשני. ברש"י (בעמוד ב') ד"ה בראשון מוכח, דאין צריך דוקא שיעשו רוב הציבור בראשון כדי שיהיה פסח שני, [מדהוצרך שם רש"י להא דטהרו זבין בשני.] ולפי זה צריך להעמיד כאן שלא היה בכל ישראל אפילו אחד טהור, או יש לומר שלא היה חמישים טהורים (כדלעיל סד:): אי נימא דלעיכובא הוא]. אבל דעת הרמב"ם (בפ"ז מקרבן פסח ה"ד וה') דדוקא כשעשו רוב הציבור בראשון איכא פסח שני, ולפי זה אין צריך לדחוק כנ"ל. (ועיין לקמן אות קנד, קנה)

(א.ג.)].

קמא תוס' ד"ה משלחין וכו'. פירוש וכו' ישלחו אחד מן הטמאין וכו'. הקשו הצ"ח ורבינו עקיבא איגר (בגליון הש"ס) דאם כן לא יוכלו הטמאין לעשות פסח שני, דיצטרף אותו אחד למחצה טמאין. והרש"ש תירץ דכיון דאותו אחד נדחה מפני דרך רחוקה ולא מפני טומאתו, (וכדברי המהרש"א דמדאוריתא היה יכול להקריב בטומאה), בכהאי גוונא עושה בשני לכולי עלמא, ולא נתמעט מאיש כי יהיה טמא ולא ציבור אלא כשנדחו כולן מפני טומאה. [ובירושלמי (פ"ט ה"א) פליגי בלא היה מקדש בראשון ונבנה בשני, אם עושין הציבור בשני, או דלעולם אין ציבור עושין בשני. ולמאן דאמר דאין עושין חזינן דאין נ"מ מחמת מה נדחו מהראשון, ולפי זה ליתא לדברי הרש"ש. (א.ג.)] ושם יש לומר דהטעם שלא עשו פסח כשאין מקדש משום שלא היה להם אפר פרה, ואם כן נדחו משום טומאה.]

קמב בא"ד, הכא יש דרך רחוקה לטמא כיון דמחצה טמאין, ואם היה בירושלים וכו'. וביאר המהרש"א דאף דמשום אין קרבן ציבור חלוק לא היה יכול לעשותו, זה אינו אלא מדרבנן, (וכנזכר למעלה אות קמ).

קמג גמ', ויטמאנו במת. השאגת אריה (סי' ס"ה) מוכיח מהכא דדין שמחת יום טוב דאוריתא, אינו דוקא בבשר שלמים, אלא בכל מיני שמחה, דאם לא כן היאך אפשר לטמאותו במת וימנע על ידי זה מהקרבת ואכילת שלמי שמחה כל ימי טומאתו. והביא דעת התוס' במועד קטן (יד: ד"ה עשה) דסבירא להו דאין יוצאין מדאוריתא אלא בשלמי שמחה.

קמד [גמ' שם. קשה לדעת הרמב"ם (בפ"א מהל' חגיגה כפי שדייק בטורי אבן (חגיגה ב.) דמצות ראיית פנים בעזרה נוהגת דוקא ביום ראשון ואין לה תשלומין, אם כן איך אפשר לטמאותו במת (ובשלמא אי משלחין אותו לדרך רחוקה יש לומר כתירוץ השני בתוס' ד"ה אתה דיוכל לבא ביום טוב למקדש). ורמז לקושיא בטורי אבן שם. ולפי מה שכתב העמק ברכה (עמ' ק"א) דכל דברי הרמב"ם היינו דוקא למאי דפסק כמאן דאמר כולן תשלומין דראשון, אבל למאן דאמר דאינן תשלומין לראשון גם מצות ראייה שייכא בכל הימים, ואם כן לפי מאי דסבר הגמרא השתא דכולן תשלומין זה לזה לא שייך למימר דאתה מדחהו ממצות ראייה, ולמאי דמשני דסבר עולא כולן תשלומין דראשון אין הכי נמי דגם משום האי טעמא דמצות ראיית פנים אי אפשר לטמאותו במת, ולא רק משום חגיגה. (א.ג.)].

קמה גמ', השתא נמי מדחהו אתה מפסחו. וצריך ביאור הרי בלא שילך נמי לא יקריבו כלל הפסח. ומוכח מזה כמו שכתב המהרש"א דמעיקר הדין מקריבין, אלא דעבדינן לכתחילה תקנתא כדי שלא יהיה קרבן ציבור חלוק, ואם לא יהיה תקנה לשלחו יקריבו קרבן ציבור חלוק. ובדברי המהרש"א לא נתבאר

בלא היה מקדש בפסח ראשון ונבנה קודם השני, דאיכא מאן דאמר דאין ציבור עושין בשני, ולפי זה הוא הדין ברוב זבין, ולמאן דאמר התם דעושין אף שהם ציבור הוא הדין הכא.

קנו תוס' ד"ה בראשון וכו'. נראה לר"י דס"ל כרב ולא כשמואל וכו'. כתב המהרש"ל דלכאורה יש לחלק, דשמואל לא מיירי אלא ברובן זבין ומיעוטן טמאי מתים, ואם לא יקריבו הטמאי מתים יעקר לגמרי הפסח, אבל הכא הא איכא טהורים דיקריבו בראשון, אלא דנראה לר"י מסברא דכיון שמצינו שאין טמאים נדחין כשאין רוב טהורים, הוא הדין הכא. והרש"ש מבאר, דלשמואל הא דאין נדחין ברובן זבין, משום דהזבין כמאן דליתנייהו כיון שאינם מקריבים כלל, והוי ככולן טמאי מתים דאין ציבור נדחין לשני אלא עושין בראשון, ואם כן הוא הדין הכא בשליש טהורין ושליש זבין דל מהכא הזבין, והוי כמחצה טהורין ומחצה טמאי מתים והללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן. נולהרש"ש דברי התוס' דוקא אליבא דרב, וברייתא דלעיל דעושין טמאין לעצמן, ודלא כרב כהנא. וכן לדבריו, כשיהיו הטהורין יותר מהטמאי מתים לא יקריבו הטמאי מתים. אבל פשוט לשון התוס' משמע, דכל היכא דאין רוב טהורין עושין גם טמאי מתים, וכן מורין דברי המהרש"ל, והסברא בזה י"ל דמה שאמרה תורה אין ציבור נדחין היינו כדי שיעשה פסח ראשון על ידי רוב הציבור. (י.ס., א.ג.)

קנח מתני', הציץ מרצה על טומאת הדם. כתב הרמב"ם בפירוש המשנה (עדות פ"ח מ"ד) שכל מקומות שהוזכר במשנה טומאה בדם קדשים נאמר לפני עדותו של יוסף בן יועזר (במשנה שם) שמשקי בית מטבחיא טהורים, והיינו דאמרינן בגמרא (לעיל טז): ודלא כיוסי בן יועזר.

קנט תוס' ד"ה נזרק וכו'. פי' בקונטרס וכו' וקשה וכו' וכו' נתן דלא בעי אלא גברא דחוי. אבל הרמב"ם (בפ"ד מקרבן פסח ה"ב) כתב דבנטמא הבשר, אם זרק ואחר כך נודע שהוא טמא הורצה מחמת הציץ, זאת אף שפסק כרבנן דאכילה מעכבא (בפ"ב הי"ד). וכתב הר"י קורקוס דאף שאין הבשר ראוי ליאכל, כיון שלא נודע בשעת הזריקה והציץ מרצה, דמי לנטמא אחר הזריקה דבזה ודאי אינו מעכב.

קס בא"ד, ואם כן הא דדייק רב לעיל אם זרק הורצה היינו אפילו מדרבנן וכו'. הקשה המהרש"א מאי מיייתו מהתם, הא התם מיירי שנטמא רק הבשר והחלב קיים ואין צריך לריצוי ציץ כלל, אבל הכא מדבעינן לריצוי ציץ על כרחך מיירי שנטמא גם החלב וגם הבשר, וכיון דבלא ריצוי ציץ הזריקה פסולה, פסלו רבנן כשנודע, אף דמדאורייתא הציץ מרצה.

קסא מתני', נטמא טומאת תהום הציץ מרצה. הקשה החזון יחזקאל (בחידושי מס' פסחים) אמאי בפסח הציץ מרצה, הא סוף סוף לא חזי לאכילה, וכאן לא יועיל מה שכתבו התוס' בד"ה

קנב) גמ', ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו מאי עבדי ליה. השפת אמת ביאר דסברת שמואל, דאחר שהזבין בלאו הכי אין עושין, ואנו דנין רק על הטמאי מתים, אם כן הוה ליה כציבור טמאי מתים דאתי בטומאה, וכן כתב הרש"ש בעמוד ב'. ועיין באות קנו מה שביארנו באופן אחר.

קנג גמ', רב הונא אמר אין תשלומין לפסח הבא בטומאה. כתב בהגהות הב"ח (אות א') דעולא דאמר לעיל אפשר דעביד בשני לכאורה סבר כמאן דאמר יש תשלומין לבא בטומאה, דהתם נמי בא בטומאה, אי נמי דיש לחלק בין מי שהיה זב בראשון לבין מי שהיה בדרך רחוקה בראשון. והרש"ש כתב כחילוק זה, ומבאר על פי דברי התוס' בד"ה לימא, דטעמא דאין תשלומין לבא בטומאה, משום דכתיב איש כי יהיה טמא משמע דהאיש טמא והשאר טהורים, והאי קרא ומיעוטא לא נאמר אלא על אותו שנדחה מחמת טומאה, דלגבי דרך רחוקה שפיר קרינא ביה איש כי יהיה בדרך רחוקה ולא הציבור, דבאמת הציבור לא היו בדרך רחוקה.

דף פ ע"ב

קנד גמ', נצרפו זבין עם טמאי מתים. כתב רבינו עקיבא איגר (בגליון הרמב"ם פ"ז מקרבן פסח ה"ו) דהא דאיצטרין (בעמוד א') גבי רובן זבין ומיעוטן טמאי מתים, לטעמא דהיכא דציבור לא עבדי בראשון לא עבדינן בשני, ולא אמר משום דמצטרפין זבין עם טמאי מתים, דהכא מיירי דוקא כשטהרו זבין בשני (כמש"כ רש"י בד"ה בראשון) הלכך מצטרפין לגבי פסח שני, ולעיל בעי למימר אפילו באופן שלא טהרו זבין בשני. והצל"ח כתב, דהתם מיירי שלא באו הזבין לירושלים לעשות פסח שני.

קנה והרמב"ם (פ"ז מקרבן פסח ה"ו) כתב דהטעם דלא עבדי בשני בשליש זבין ושליש טמאי מתים, משום שלא עשו רובן בראשון וכמו שביארנו, עכ"ל. (והיינו מה שכתב בהלכה ד' ברובן זבין), וכתבו הר"י קורקוס ורבינו עקיבא איגר (בגליון הרמב"ם) דפליג על רש"י הנ"ל, וסובר דאפילו לא טהרו זבין בשני לא עבדי טמאי מת בשני (ובאמת הוא מאותו הדין, דלעיל עמוד א' ברובן זבין). וכתב רבינו עקיבא איגר דצריך לפרש לשיטתו דלישנא דגמרא נצרפו זבין עם טמאי מתים והוה להו רובא, היינו כלפי שיש רוב שלא עשו בראשון ולא עשו אלא מיעוטא.

קנו וכתב המאירי דדוקא הטמאי מת אין עושין בשני, אבל הזבין עושין, דהם בפני עצמן הוו מיעוטא. והביא דיש אומרים דאף הזבין אין עושין. וצריך לומר דסבירא ליה, דאפילו רובן זבין עושין בשני, דמיעוטא דאיש נדחה ואין ציבור נדחין לא קאי אזבין כלל אלא אטמאי מת, וכמו דציבור זבין נדחין מראשון הכי נמי עושין בשני. וכתב הדבר שמואל (בעמוד א') דנראה דתליא בפלוגתא דאיתא בתוספתא (פ"ח ה"ב) ובירושלמי (פ"ט ה"א)

ביאת מקדש הותר בזה. (ואין לומר דזו קושית התוס' בד"ה אי, דאם כן לא שייך תירוצם)(א.ג.).

דף פא ע"א

קסו) גמ', לא משום דקסבר ר' יוסי מכאן ולהבא היא מטמאה. הקשה התוס' רי"ד דאכתי תיקשי לדעת רבנן דקימא לן כוותייהו דלמפרע היא מטמאה, היכי תנן **לקמן** (צ.) דזב שראה שתי ראיות שוחטין עליו בשביעי, ואמאי לא חיישינן שיראה ויסתור ואתה מביא קדשים לבית הפסול, ועל כרחך אף לרבנן ציץ מרצה אטומאת התהום דזיבה, והדרא הוכחת רבא מדתני ר' חייא, דעל כרחך למעוטי שרץ קאתי. ותירץ, דאף אם ציץ אינו מרצה אם יראה ויסתור, מכל מקום לכתחילה מוקמינן ליה אחזקה שלא יראה ויסתור, כדמוכח **בנדה** (סח:), ולכך שרי לשחוט עליו.

קסז) רש"י ד"ה בעל שתי ראיות. דכיון שיצא מזיבה ראשונה לשעה שהיא ראויה לקרבן. כתב הרש"ש דנראה דלאו דוקא קאמר דתלוי בשעה הראויה לקרבן, דודאי הוא הדין אם ראה בליל ח' אף שעדיין אינו ראוי להביא קרבן עד צפרא, מכל מקום אינו מטמא למפרע.

קסח) גמ', דתניא ר' אושעיא אומר וכו' וא"ל ר' יוחנן. עיין מה שנדפס בגליון הגמרא. ובהגהות בן אריה כתב דלפי מה דגרסינן **בנזיר** (טו:), בהאי מימרא **הרואה זוב** וכן איתא **ברש"י** כאן ד"ה אבל והוא כלישנא דמתניתין **בזבים** (פ"א מ"ב), נראה לגרוס דתנא ר' אושעיא אבל הרואה זוב וכו', דהיינו לאחר שר' אושעיא שנה להאי מתניתין דזבין, הקשה לו ר' יוחנן לא יסתור אלא יומו.

קסט) גמ', ולר' יוסי השתא דאמר מכאן ולהבא הוא מטמא למת בלבד למעוטי מאי וכו'. התוס' רי"ד לא גרס זאת, וכתב דודאי אין להקשות ולהוכיח אליבא דר' יוסי, דהא דתני ר' חייא לא אמרו אלא למת בלבד, היינו משום דאזיל בשיטת רבנן דמטמא למפרע, ולעולם אתי למעוטי זיבה, ואין צריך כלל ליישבו אליבא דר' יוסי. והצל"ח מבאר קושיית הגמרא לגירסתנו, דכיון דאמרין לקמן (עמוד ב') דטומאת התהום הילכתא גמירי לה, על כרחך הא דתני ר' חייא לא אמרו מסברא או דרשה, אלא שכך קיבל ההלכה, וכבר השריש לנו **הרמב"ם** (בהקדמה לפירוש המשנה) דבהלכה למשה מסיני לא שייך פלוגתא, ואם כן מקשינן איך יפרש ר' יוסי האי הילכתא שנתקבלה מסיני שלא נאמר טומאת התהום אלא למת בלבד. [נאמנם מתוס' ד"ה קסבר. שהקשו דנוקים לה כרבנן ודלא כר' יוסי נראה דסברי, דדברי ר' חייא אינם בהכרח אליבא דכולי עלמא משום דהווי הלכה למשה מסיני. (ר.ג.).]

קע) תוס' ד"ה אי נמי, ומסיק בגמרא כיון דבעי שימור שימור

נזרק דאתי כר' נתן, דהרי בגברא דלא חזי גם לר' נתן מעכב. ואין לומר דמחמת הציץ שרי באכילה, **דבירושלמי** בפירקין (ה"ז) משמע דלא מהני ריצוי ציץ להתיר שיאכל אדם טמא. (וגם מה שכתב הר"י **קורקוס בדעת הרמב"ם** (באות הקודמת) דכיון שלא נודע בשעת זריקה בצירוף הציץ מרצה הוי כנטמא אחר הזריקה, לא יתרץ כאן, דבטומאת התהום מסקינן **לקמן** (פא:), דאפילו נודע קודם זריקה מהני. וכתב דעל כרחך ריצוי ציץ בעצמו משוי ליה כלפי כל דיני הקרבן כאילו הוא טהור, אף שאסור לאכול, וחשיב כאילו גברא חזי לאכילה, וכעין דאמרין **לעיל** (עח.). גבי פיגול ומעילה. והא דמקשינן **לעיל** (עט:) בנטמא בשר הא בעינן אכילה, ולא מכשרינן משום ריצוי ציץ, היינו דוקא למאן דאמר אין הציץ מרצה על אכילות.

קסב) גמ', זריקתו וכו' במזיד לא הורצה. **ביבמות** (צ.) אמרינן דודאי מדאורייתא הציץ מרצה בכל ענין, ומדרבנן אמרו שאינו מרצה, והיינו רק לענין שהבשר אינו נאכל, [דלא מצו רבנן לעקור דבר מן התורה בקום ועשה לחייבו להביא קרבן אחר שהוא חולין בעזרה]. **וברש"י גיטין** (נד.). ד"ה **במזיד** כתב דמדאורייתא שרי לזרוק אף לכתחילה מחמת ריצוי הציץ. אבל **המנחת ברוך** (סי' ק"ו, ב') **והחזו"א** (זבחים ד', י"א) מיייתו **מהירושלמי** (בפירקין ה"ב) דמשום שאין מתירין לו לזרוק כמי שבא בטומאה דמי, ומוכח דמדאורייתא אסור לזרוק לכתחילה.

קסג) גמ', רבי שילא אמר זריקתו בין בשוגג בין במזיד הורצה, טומאתו בשוגג הורצה **במזיד לא הורצה.** עיין בתוס' ד"ה הוא הדין, **ובמנחות** (כה:), כתבו **התוס' בד"ה זריקתו**, דאף דצריך לדחוק לישנא דברייתא אליביה, ניחא ליה למימר הכי ולא כרבינא דזריקתו במזיד לא הורצה, מטעמא דאמרין **בגיטין** (נד.). גברא לכפורי בעי ואנן ניקום וניקנסיה. (דהיינו דאין לקנוס מחמת הזריקה עצמה שעושה לשם מצוה). **וביבמות** (צ.) **בתוס' ד"ה** והא ביארו סברת רבינא דאמר דוקא זריקתו במזיד לא הורצה, משום שמקריב לגבוה דבר טמא זילא מילתא טפי ולכך החמירו בזה יותר.

קסד) גמ'. כהן המרצה בקרבנותיהן הותרה לו טומאת התהום וכו'. ביאר **התוס' רי"ד** דהנידון משום שטמא שעבד מחלל העבודה, ולא משום שטמא לקרבן, דמשום טומאת הקרבן ודאי ציץ מרצה ואין נפקא מינה אם הטומאה באה מחמת הכהן.

קסה) גמ', אי נימא בבעלים ובמאן, אי בנזיר מי מהני ביה. וקשה אמאי לא אמרו דנפקא מינה אם צריך לצאת מהעזרה כשנודע לו קודם הזריקה, דמדיני הקרבן שיעמוד הבעלים על קרבנו בעזרה לכתחילה כמו שכתב **רש"י בסוטה** (ח.). ד"ה **אקורבנייהו**, וכך מבואר **ברש"י** (פא.). ד"ה **בתמיד** לגבי כהן כשנודע לו בין שחיטה לזריקה היכא דאיכא ריצוי ציץ מחמת טומאת התהום שרינן ליה לזרוק לכתחילה, וחזינן דאף איסור

ירצה בקרבן ציבור, כמו שכתב הרמב"ם (שם ה"ז) דבציבור ציץ מרצה על טומאת הגוף, והוא משום דרק כהן יחיד היה טמא, אין בזה מעלה דקרבן ציבור, כיון דלכתחילה היה צריך למיהדר אטהור. ובקהלות יעקב (סי' נ"ט) הקשה עליו, דבירושלמי (בפירקין ה"ד) איתא, שהציץ מרצה בקרבן ציבור אפילו על טומאת כהן יחיד. (ועיין שם).

קעה) גמ', אמר רבה קל וחומר וכו'. נראה דמהכא שורש לשיטת הרמב"ם דפוסק בכל מקום כאם תימצי לומר, דהא בסוגיין לא פשטינן אי הותרה לכהן בפסח ונזיר, רק אמרינן דאם תימצי לומר דכך ההלכה, ואף על פי כן נקטו לה במילתא דפשיטא ומשום הכי ילפי מקל וחומר וגזרה שוה. ומוכח דקיימא לן כאם תימצי לומר להלכה. (ר.ג.).

קעו) רש"י ד"ה מקום שהותרה וכו', היכא דליכא טהורין. הקשה הדבר שמואל הא היכא דליכא טהורין בפסח נמי עבדינן בטומאה, ואמאי כתב רש"י בד"ה במקום שלא הותרה, דהק"ו מפסח נמי. [ולכאורא יש לבאר כוונת רש"י בגוונא שנטמאו הכהנים אחר שכבר הקריבו רוב הציבור קרבן פסח, דלא עבדי המיעוט, וידחו לפסח שני. (א.ג.).]

דף פא ע"ב

קעז) רש"י ד"ה ומי דיינינן וכו', והא טומאת התהום לא משום ספיקא מטמאין לה וכו'. המהרש"ל מבאר, דכוונת רש"י דלא מיירי בסתם ספק, דבשאר מקומות מטמאין ואפילו הכי בנזיר ופסח מטהרין, דאם כן אפילו בנודע בודאי שנטמא והוא לא ידע מעיקרא נטהרנו בנזיר ופסח, כמו בספק דמטהרין אף דהשתא איגלאי ספקו למפרע. אלא ודאי שהוא דין מחודש מחמת שהיתה טומאה שלא הכיר בה אדם מעולם. והרש"ש כתב להגיה ברש"י מטהרין במקום מטמאין וכן מוחק תיבת למפרע. [ולפי זה נראה כוונת רש"י, דאין לומר שהתורה הקילה בספק וחשיב גילוי מילתא בעלמא דספק לקולא ושייך למידן מזה קל וחומר, דהא אפילו בודאי מקילינן כל שלא היה ידוע לאדם מעולם. והוי הלכה מחודשת דאי אפשר למידן מינה קל וחומר].

קעה) גמ', אלא אמר רבא יליף מועדו מועדו מפסח. כתב המאירי דדין זה נוהג בכל קרבנות ציבור ולא דוקא בתמיד, (וצ"ל דילפינן מתמיד) והרמב"ם (פ"ד מביאת מקדש ה') כתב דין זה בכל הקרבנות ולא דוקא בקרבנות ציבור.

קעט) גמ', במה דברים אמורים במהלך ברגליו וכו'. וברש"י בד"ה בד"א, דקאי אנמצא משובר ומפורק, ולפי זה קאי אתרומה (דבה נאמר דין משובר ומפורק) שאין בה הילכתא דטומאת התהום, ובנזיר ובפסח טהור בכל גוונא. אבל הרמב"ם (בפ"ו מקרבן פסח הי"א) כתב, דלא מכשרינן בפסח אלא במהלך ברגליו שעדיין יש לנו ספק עתה, אולי לא נטמא כלל בטומאת

ביממא הוא. בחזון יחזקאל (על מס' פסחים) תירץ דברי רש"י, דמתניתין דמגילה כרבנן דאמרי דסותר למפרע, ולדידהו שמירה הוי מדין ספירה, וספירה אינה אלא ביום כמו שכתב רש"י במגילה (כ: ד"ה קמ"ל, מדכתיב וספרה לה שבעת ימים, אבל לר' יוסי דאינה סותרת למפרע אין השמירה מדין ספירה, אלא דסגי במקצת יום לטהר כמו שכתב בשיטה מקובצת נזיר (טו:), וביאר החזון יחזקאל דמה שאמרו בנזיר (טו). דטעמא דר' יוסי משום מקצת היום ככולו אינו מטעם דספירת מקצת חשיב כספירה, אלא דחשיב כאילו עבר כל היום וממילא אינו שייך לראיה הקודמת.

קעא) בא"ד. דבלילה לא חשיב שימור. ורבינו תם בתוס' נדה (עב). ד"ה הרואה מפרש קושיית הגמרא הכא, דאף דבראתה בלילות משכחת לה זבה, מכל מקום כיון דכתיב בקרא כל ימי זוב טומאתה, משמע דבראית ימים משכחת לה דנעשית זבה, וכתבו התוס' שם, דלפי זה צריך לפרש הא דמוקי הכא שראתה בב' בין השמשות באמת היה ג' בין השמשות ולא חש להזכיר השלישית, דאם לא כן מה תירץ, דהא מהדר לאשכוחי דוקא ראיות של יום.

קעב) בא"ד, אע"ג דהתם הוי איפכא מסברתנו. וביארו תוס' בנדה (שם) הטעם, דבמנין ז' ימים דבנדה הוי מהני מקצת יום דוקא בתחילתה, ובזיבה להיפך, משום דבזיבה בעינן דוקא ימים נקיים, והלכך נהי דבסוף החשבון עולה שנכנס מקצת היום הז' נכנס בטהרה, מכל מקום יום שפוסקת בו שאינו יום טהור אינו דין שיעלה לחשבון הנקיים. אבל נדה אינה צריכה נקיים ודין הוא שיהיה יום הראשון מן החשבון.

קעג) [רש"י ד"ה בתמיד, כל השנה ואליבא דמאן דאמר טומאה דחוויה היא בציבור וכו'. דהיינו דלמאן דאמר הותרה בלאו הכי אין צריך לאהדורי אטהור. והנה ביומא (ו:)] איכא חדא לישנא דאפילו אי הותרה בציבור כשיש טמאים וטהורים באותו בית אב מהדרינן אטהורים. ומדכתב רש"י בפשיטות שאין ספקו דרב יוסף אלא למאן דאמר דחוויה, משמע כמו כתב הגבורת ארי שם, שדין זה אינו אלא מדרבנן, דמדאורייתא למאן דאמר הותרה פשיטא דאין נפקא מינה אם הטהורים באותו בית אב או בבית אב אחר, ובעולם אין צריך לאהדורי אטהרה, והכא משמע שהאבעיא מדאורייתא מדאמרינן קל וחומר ומה במקום וכו' וכן בדברי רבא יליף מועדו מפסח, ועל כרחך הווי למ"ד דחוויה.

[[א.ג.]]

קעד) בא"ד, ואליבא דמאן דאמר דטומאת התהום מרצי ציץ אפילו לכתחילה. [דאי בדיעבד לא שייך הספק, דודאי יהני טומאה דחוויה בציבור להכשיר] והחזון איש (נזיר קל"ט ג') כתב בדעת הרמב"ם (בפ"ד מביאת מקדש ה"ו) שהזכיר דין זה רק לגבי דיעבד, דהספק כאן לגבי דיעבד, ולא אמרינן דבלאו הכי הציץ

אי הכי אמאי טמא. ועוד אמאי מיקרי תהום הא מגולה הוא. וכן הקשה השפת אמת, וכתב דלכן היה נראה דטעות סופר הוא בתוס' וצריך לומר דשמא הכא מיירי בקבר מכוסה וכוונתם דודאי אי אינו מכוסה ורק מכח גזירת הכתוב דבקבר אם כן היה אפשר דבנפל ממילא לתוך קבר אין עליו שם קבר להכי פירש ר"י דשמא הכא מיירי במכוסה ואין צריך לקרא דקבר רק מסברא הקבר מצרפן ולכן אתי שפיר אפילו נפל מעצמו שם כנ"ל וקרא מיירי באינו מכוסה וצ"ע.

והרש"ש ביאר דלא כמהרש"א, ובאמת גם לתוס' מיירי שנתכסה, ומה שכתבו התוס' "ומשום הכי קבר מצרפו וכו'" שהכיסוי מביא את הטומאה, כונתם לפרש דהיינו טעמא דגמרא דילן משום הכיסוי, ודלא כרש"י שכתב שהוא גזירת הכתוב.

קפה) מתני', שורפין אותו וכו' על גגותיהן. האור שמח (פ"ו מבית הבחירה ה"ז) הביא קושית העולם לפי מה דמשמע בגמ' לקמן (פה: פו.) דגגות ירושלים לא נתקדשו, [וכן מפורש ברש"י (פה: ד"ה גגין ובר"ח שם)] איך שורפין אותו בגגות, דהרי בעינן שריפה במקום אכילה, כרש"י ד"ה שורפו. ובקהילות יעקב (סי' ס"א) תירץ, דבאמת יש בגגין קדושת ירושלים מחמת שפתוחים לירושלים, אלא דאין קדושתן מצד עצמן, ואין מצורעין משתלחים משם, ולדין שריפה סגי בהכי משום דיש להם קדושת ירושלים.

קפו) רש"י ד"ה נטמא שלם וכו', כל המקדש כולו קרוי בירה. היינו כריש לקיש בזבחים (קד:), ור' יוחנן (שם) סבר דמקום יש בהר הבית ובירה שמו.

קפז) [תוס' ד"ה נטמא וכו']. נראה הטעם דלב ב"ד מתנה עליהן וכו'. צריך ביאור איך יועיל לב ב"ד מתנה להוציאן לחולין לגמרי, דאם כן המעות שלקחו בהן העצים לא יצאו לחולין ונמצא מועל במעות, (ובשלמא בשבועות יא. אמרינן לב ב"ד מתנה שלא יהיה קדושת הגוף אלא קדושת דמים) ונראה לבאר דלא היו קונים עצים למערכה אלא היו קוצצין לכתחילה לכו. ואי תימא שהמעות ששילמו לאומנין יפקע חילולן, אין לומר כן כי התשלום לא היה עבור כל עץ ועץ אלא לפי עבודתם ונתחלל אחר כך על העצים והרי מה שהיו שורפין הטמא היה מיעוט שבמיעוט ואין לומר שמשום הכי יפקע חילול המעות].

קפח) רש"י ד"ה שורפו במקומו, לא וכו'. דבמקום אכילת קדשים שריפתן מבקדש באש תשרף. בתוס' לעיל (מט.) ד"ה ושורפו הקשו, אם כן איך התירו לו משום הטירחא לשרוף במקומו, ועל כן פירשו דאינו מדאורייתא, דקרא לא קאי אלא אקדשי קדשים ואמורי קדשים קלים, ורבנן גזרו גם אקדשים קלים שישורפו במקום אכילתן, אטו קדשי קדשים.

דף פב ע"א

התהום, ושוחטין עליו לכתחילה, [וביאר הכסף משנה דאף שהמת לרוחב רשות הרבים אפשר שנטה מהדרך ולא נטמא]. עוד כתב הרמב"ם (בה"ב) דאם נודע אחר ההקדשה [שנטמא בטומאת התהום] אינו חייב בפסח שני. וכתב הכסף משנה שהרמב"ם מפרש הא דמסקינן בדברי מר בר רב אשי דאפילו נודע קודם זריקה מרצה, היינו דוקא בגונא דמיירי הבריייתא במושכב בדרך ומהלך ברגליו שיש ספק שמא לא נטמא כלל, ולא דוקא נודע קודם זריקה, אלא הוא הדין קודם שחיטה. וכתב החזון יחזקאל דהא דלא משני הגמרא מעיקרא דמר בר רב אשי מיירי בנודע שנטמא, ולכך בעינן דוקא נודע אחר זריקה, משום דמר בר רב אשי סתם ולא חילק, משמע דמיירי בכל גווני דטומאת התהום ואפילו לא נודע לו בודאי. (ולפי זה צריך לומר דהא דמסיק אפילו נודע קודם זריקה מרצה, היינו דמשכחת לה פעמים אפילו כהאי גוונא מרצה ולא כלל הוא, דהרי בנודע בודאי אינו כן).

קפ) תוס' ד"ה לריש לקיש וכו', קשה וכו' ולא מייתי התם מילתיה דר' יוחנן וכו', והיא מסוגיות חלוקות. והתם לא פריך אשכחן נזיר עושה פסח מנלן, וביארו התוס' (שם) בד"ה רבי שמעון בן לקיש, דסבר התם דגמרינן מהדדי, ור' אלעזר וריש לקיש פליגי מהיכא ילפינן לתרוייהו. והתם פריך נמי אמאי לתרומה טמא בטומאת התהום אי ילפינן מהני קראי, והיינו למאי דסבר התם דילפינן מחד קרא לכולהו, וסוגיא דהכא סברה דלא ילפינן מקרא לשאר, ולכך לא פריך מתרומה וכמו שכתבו בתוס' שם בד"ה ומאי שנא.

קפא) תוס' ד"ה אלא וכו', ותירץ ר"י דהכא כיון שנשחט יש לו להשלים. ובנזיר (סג.) כתבו התוס' בד"ה מאן, כיון דשחט אמרינן דם העומד ליזרק כזרוק דמי, ועוד תירצו, דדוקא גבי זריקה כיון דציץ מרצה אמרינן דיכול לזרוק אחר כך, אבל בתגלחת דלא שייך ריצוי ציץ אי אפשר לגלח.

קפב) בא"ד, ואי גילוח הוא לפני זריקה יביא זבח אחר. הרש"ש תמה, איך מוכח דהוי אחר זריקה, דילמא אחר שחיטה, ומשום הכי אינו יכול להביא זבח אחר. והוכיח כדבריהם מנזיר (כח.).

קפג) רש"י ד"ה טמון בעפר וכו', טומאה מכוסה מכל אדם וכו' שמא גל וכו' ולא הכירו בו וכו'. הקשה הרש"ש כיון דאינו ודאי אלא שמא, אמאי מטהרינן ליה מספק. וכתב דאפשר דהכי גמירי הילכתא דטומאת התהום, דכל שאפשר שלא נודע מעולם טהור, אי נמי מדין ספק טומאה ברשות הרבים הוא דטהור. [והוא חידוש לדון בזה דין ספק טומאה דהרי באמת הוא טמא בודאי ורק לגבי קרבנות דינו כטהור על ידי ריצוי ציץ].

קפד) תוס' ד"ה ובקבר וכו', והא דפירש הקונטרס וכו' דשמא קרא מיירי בקבר מכוסה וכו'. וביאר המהרש"א, מה שאין כן הכא שנפל מאליו ומסתמא אינו מכוסה. והקשה המלא הרועים

לשיטה זו הא דאמרינן (בע"ב) דילפינן עוון עוון מנותר, דאמאי נותר חשיב עיבור צורה. (א.ג.) ואפשר דמדאורייתא סגי להמתין למחר, והחמירו שלא ישרוף עד שתעבור צורתו לגמרי משום חומרא דקדושת הקדש[.].

קצו) שם. הקשה האבני נזר (חור"מ סי' ע"ד) אמאי בעינן עיבור צורה כיון דבלאו הכי אינו עומד לאכילה אלא לאיבוד, וכדחזינן **לעיל** (יד.) דלר' מאיר שרי להוסיף טומאה על טומאה, וכן בכל דבר דאזיל לאיבוד כדמשמע **לעיל** (טו.), ותיריך, דבקדשים איסורא דלאבדן חמור מלטמאותן משום לא תעשון כן לה' אלקיכם, כדאיתא **לעיל** (מח.) גבי שורף עצי הקדש, ובוה חלוק דין קדשים מתרומה. (דבתרומה שרי לשורפה כל שעומדת לאיבוד **כדלעיל** (יג.) ותוס' ד"ה ושו"פין. ורש"י **לעיל** (עג:) ד"ה **תעובר** כתב, דכיון דאין פסולו חמור לא שרפינן להו בבזיון.

קצו) גמ', שמה נכנס דמה לפני ולפנים. הרש"ש תמה למה הוזכר לפני ולפנים, הא אפילו נכנס להיכל פסול, והביא רש"י **בזבחים** (פב:) ד"ה **בשדה** שהעתיק לגמרא דהכא לפנים בלבד, וכן **ברש"י** (פג.) **בד"ה אמרו לו** חזינן דגרס התם לפנים. (וכן נראה ברש"י כאן).

דף פב ע"ב

קצח) רש"י ד"ה וכן יצא דמה, דמהאי פנימה דלעיל נמי נפקא דמיפסיל אף הדם ביציאה. **ובזבחים** (פב:) פירש רש"י **בד"ה בשדה**, דפסול דם נפקא מדכתיב בשר בשדה טרפה לא תאכלו, דילפינן מינה דבשר שיצא חוץ למחיצתו הוי כטריפה, וקל וחומר לדם היוצא.

קצט) תוס' ד"ה אבל וכו'. תימה וכו' נילף כולו מטמא. ורש"י **בד"ה קדשים קלים** פירש, דשאני טומאה דפסלה אף בתרומה ומעשר, וכתב המהרש"א דאפשר דלא ניחא לתוס' בהכי, משום דליכא למיפרך הכי בכל פסולי דם דלא שייכי בתרומה ומעשר, [כלומר שבתרומה ומעשר אין אפשרות של פסול זה ואם כן אינו קולא מה שאינו נוהג בתרומה ומעשר. וכל דברי המהרש"א לפי מה שגורס בתירוץ התוס' כנדפס לפנינו הוי חומרא הואיל ומעשה חול איתעביד ביה, אבל לפי המגיה שבגליון דגרסינן מה שנוהג בחולין הוי חומרא, ותו לא, אם כן היינו ממש כעין דברי רש"י].

ר) בא"ד, ונילף קל וחומר מתרומה דבעי שריפה. חזינן בדבריהם דשריפת תרומה מדאורייתא, **ובתוס' שבת** (כה.) ד"ה **כך** הסתפקו אם הוא מדרבנן או מדאורייתא, מדאיקרי קודש. **ורבינו עקיבא איגר** (בגליון הש"ס שם) הקשה, דאם המקור לשריפה מדאיקרי קודש איך הקשו בתוס' דידן דנילף שריפת קדש מתרומה, דהרי תרומה גופה לא ילפינן אלא מקדשים.

רא) תוס', ד"ה ר' יוחנן בן ברוקה וכו', וא"ת וכו' הוראת שעה

קפט) גמ', בשלמא מעצי המערכה ובחצרותיהן וכו' **דילמא פיישן מינייהו.** ביאר המהרש"א דהחידוש כאן בציקנין, דמאותו טעם שכתבו **התוס'** (פא:) **ד"ה נטמא,** שהתירו בבירה מעצי המערכה משום לב בית דין מתנה כדי שלא ימנעו מלשרפו, הכי נמי היה לנו להתיר בחצרותיהן מעצי המערכה.

קצ) גמ', ראש המעמד. פירש הרמב"ם בפירושו המשנה (תמיד פ"ה מ"ו) דהיינו שמעמדו באותו השבוע (שישראל היו חלוקין לכ"ד מעמדות על התמיד כדאיתא בתענית כו:), אבל בלשון רש"י ראש המעמד - הממונה על כך, משמע שהיה אדם מיוחד שממונה להעמיד הטמאים.

קצא) גמ', היה מעמיד את הטמאים. רש"י בד"ה **ראש** מפרש של אותו בית אב (דהיינו הכהנים), אבל הרמב"ם (פ"ו מתמידין ומוספין ה"ה) מפרש דמיירי בטמאין מישראל שהוצרכו להביא כפרתן. **והר"י קורקוס** הקשה מה שייך חשד בזה, **והתוספות יום טוב** (תמיד פ"ה מ"ו) מפרש, שלא יחשדום שמפני שהמקדש אינו חשוב בעיניהם אינן נכנסים לשם, וידעו הכל שמפני טומאתם אינן נכנסים.

קצב) גמ', על שער המזרח. רש"י בד"ה **ראש** מפרש שער של הר הבית, **והתוס' ד"ה היה** מפרשים של עזרת נשים. **וביפה עינים** **והרש"ש** הביאו **דבסיפרי** (פר' נשא ט') איתא דהיו מעמידין אותן בשער ניקנור (שהוא בין עזרת נשים לעזרת ישראל), וכתב הרש"ש דאף דטבול יום אסור בעזרת נשים, יש ליישב על פי דברי רבינו **תם בזבחים** (לא:) **תוס' ד"ה ובטמאים** דבנטמא בפנים לא גזרו, ואם כן שפיר עמדו ליד שער ניקנור שהוא בסוף עזרת נשים.

קצג) רש"י ד"ה ראש, בסוה"ד, בשער המזרחי כניסת כל אדם להר הבית. במדות (פ"א מ"ג) כתבו התויו"ט **והתפא"י** דעיקר הכניסה היתה משערי חולדה שבדרום.

קצד) מתני'. הפסח שנטמא או שיצא ישרף מיד. הרמב"ם בפירושו המשנה מפרש שיצא חוץ לבית שדינו ליאכל שם, והקשה התוספות **יום טוב** דדין זה אינו אלא בזמן אכילתו דהיינו בליל ט"ו, (וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ט מקרבן פסח ה"א) ואיך תני עלה יישרף מיד, הא אין שורפינן קדשים ביום טוב. [ובחידושי הגר"י על הרמב"ם (הלכות פסולי המוקדשים) כתב לבאר בדעת הרמב"ם דפסול יוצא חוץ לחבורתו אינו מדין קדשים אלא מדיני הפסח, ואין בו לאו דכל שבקודש פסול וכו', ולפי זה קצת קשה אמאי חשיב הכא פסולו בגופו, דהרי אין לו שם פסול. (א.ג.)]

קצה) מתני', תעובר צורתו. עיין רש"י, **והרמב"ם בפירושו המשנה** מפרש, שממתין עד שיתעפש ותתקלקל צורת הבשר, [וכן לשונו בפ"ו מפסולי המוקדשין ה"ב - עד שיפסדו ותעבור צורתן]. וכן איתא **ברבינו חננאל** (לעיל עג:) שישאר ימים עד שיבאיש וכו' תעשה צורתו כעין ירקרקת ויצא לבית השריפה. [וצריך עיון

איסור נותר מדאורייתא עד עלות השחר, ואף דלר' אלעזר בן עזריה מצות אכילת פסח מתקיימת רק עד חצות, מכל מקום לא נאסר לאחר מיכן אלא מדרבנן. ולכאורה לדבריו לא חייל דין שריפה כלל עד עלות השחר, ואם כן העצמות ששימשו המוח רק לפני עלות השחר לא יתחייבו שריפה, והדרה קושית האור חדש. אמנם כיון דמדאורייתא שרי לאכלו אם כן אסור בשבירה, ולא קשיא כלל מה שהקשה האור חדש, נאמנם למאן דיליף לקמן פד. דאין איסור שבירה בפסול מקרא דבבית אחד יאכל וכו' ושאינו ראוי לאכילה אין בו משום שבירת עצם, אפשר דבעינן דווקא ראוי למצוות אכילת פסח ולאחר חצות דליכא האי מצווה אין בו איסור שבירה]. ועוד אפשר דכיון שאסור וחשיב נותר מדרבנן מתחייב בשריפה מדרבנן בחצות, (אף שבפועל אין נשרף מיד חייל עליה חיוב שריפה ונפקא מינה שאסור לגרום עכשיו שתהיה מניעה מלשורפו אחר כך כיון דחל על הדבר עכשיו דין הנשרפין), ואם כן העצמות ששימשו לאחר חצות כבר נתחייבו שריפה וכהאור חדש.

(רו) גמ', ניתברינהו ונחלצה למוח דידהו וכו' כאן שהיתה לו שעת הכושר כאן שלא היתה לו שעת הכושר. המנחת חינוך (מצוה ט"ז ג') דן בהא דאמרינן דשובר בטמא אינו סופג הארבעים, אי איכא ביה איסורא לכתחילה, ומסיק דכיון דלא אשכחן בהדיא איסור דרבנן בהא, משמע דשרי לכתחילה, וכן חזינן להדיא הכא דשרי לכתחילה לשבור למאן דממעט פסול אף כשהיתה לו שעת הכושר. וכן הוכיח השפת אמת (לקמן פד.) מסוגיא דהכא.

(ריז) [רש"י ד"ה לא היתה וכו'. כגון נטמא לפני זריקה. קשה אמאי לא פירש רש"י אפילו בנטמא אחר זריקה קודם הקטרת האמורין, דכל זמן שלא הקטיר האמורין לא הותר הבשר לאכילה כדלעיל (נט:), ואפשר לומר דכיון דאמרינן התם דאם אבדו או נטמאו האמורין שרי לאכול הבשר, לכך אף כשקיימים חשוב כעיקוב משום מילתא אחריתא, ומיקרי שעת הכושר משום דאין לו חסרון מתיר. (א.ג.)].

(רח) גמ', אילימא דלית בהו מוח למה להו שריפה. הרמב"ם (פ"י מקרבן פסח ה"ג) כתב דעצמות שאין בהם כזית בשר או מוח אין חייבין על שבירתן. וכתב המשנה למלך (שם ה"ב) דמהכא חזינן דבלית ביה מוח אפילו איסורא ליכא, ולא רק פטור ממלקות. [כלומר דאם יש איסור שבירה יהיה טעון שריפה כדי שלא יבואו בו לידי תקלה שישברוהו, וכמו שכתב הרמב"ם שם דשורפין העצמות כדי שלא יבואו לידי תקלה].

דף פג ע"ב

(רט) גמ', לכולהו הוה חליץ להו ואכיל להו. והיינו שאין צריך לבדוק כברש"י ד"ה עצמות קדשים. וכתב המלא הרועים דאף

היתה דעדיין לא פירש להם דבעינן עיבור צורה כדפירש בקונטרס. (וברש"י לפנינו ליתא) והרש"ש כתב דמרש"י לקמן (פג.) ד"ה אמר להן משמע, שמשא אמר להם מעיקרא שאם יהיה איזה פסול ישרפו מיד.

(רב) גמ', קתני בעלים דומיא דדם וכו'. והא דלא אקשי מכח דם גופיה דלא איתחזי בשר לאכילה ואפילו הכי בעי עיבור צורה, ביאר השפת אמת על פי דברי רש"י בד"ה אבל נטמאו, דהטעם דבנטמאו הבעלים ישרף מיד, משום דלא איתחזי לאכילה ורחמנא דחיייה לפסח שני, והוי פסח שלא בבעלים ופסולו בגופו, ובדם לא שייך האי טעמא, דרחמנא לא דחיייה ויכול להביא קרבן אחר.

דף פג ע"א

(רג) גמ', אף ר' יוסי הגלילי וכו' אי נמי עייל דמה בשריפה וכו'. ופירש רש"י בד"ה אמר להן, דאלמא טבירא ליה דאם הובא דמה בעי שריפה לאלתר ואף על גב דפסול הדם הוא. חזינן דנכנס דמה לא חשיב פסולו בגופו, ולרבנן צריך עיבור צורה, והקהלות יעקב (סי' ט"ו) כתב בדעת רש"י לעיל (כג:.) ד"ה אם אינו, דדוקא הכא דאליבא דר' יוסי הגלילי קיימינן, ודעת ר' יוסי הגלילי בזבחים (פב.) דקיבל הדם בב' כוסות ונכנס כוס אחת, לא מיפסיל הדם שבכוס השנית, ואם כן לדידיה ודאי לא חשיב פסולו בגופו, דאין הפסול אלא בדם עצמו, אבל לדידן דנפסל הקרבן לגמרי כל שנכנס לפניו חשיב פסולו בגופו.

(רד) תוס' ד"ה אמר וכו', בסוה"ד, וקשה דלעיל יליף מחטאת אהרן שריפה ביוצא וכו'. כתב החכמת מנוח דלדברי הרשב"א בתוס' דלעיל (פב.) ד"ה בשלמא, דשמעתתא דלעיל כר' יוחנן אזלא דסבר דפסול הדם הוי כפסולו בגופו, אם כן מתניתין שפיר קאי כר' יוסי הגלילי, ואליביה מייטנין לקרא דהן לא הובא.

(רה) גמ', אי אמרת בשלמא שימוש נותר מילתא היא אמטו להכי ישרפו. הקשה האור חדש דהפסח נאכל רק עד חצות לר' אלעזר בן עזריה, וסתם מתניתין דלקמן (ק"כ:), ואם כן יכול לשבור העצמות אחר חצות שהרי הוא פסח פסול, ולהוציא המוח קודם עלות השחר שהוא הזמן שמתחייב בשריפה, ולכאורה בכהאי גוונא לא יתחייב לשרוף העצמות כיון שלא שימשו נותר בזמן שהתחייב שריפה, ואם כן היכי נקט התנא בפשיטות דהעצמות ישרפו (דמשמע דבכל גוני נשרפין כרש"י ד"ה דאית בהו). ותירץ, דמוכח מהכא דכל ששימשו הנותר אחר חצות שכבר נאסר אז המוח חייל עלייהו דין נותר מיד וממילא יתחייבו בשריפה בעלות השחר. [ולכאורה יש לדחות דאסור לשבור העצמות ביום טוב לאחר חצות משום מוקצה דלא חזו למידי, דהמוח שבהן אסור. (א.ג.)].

ובאור שמח (פ"ו מחמץ ומצה ה"א) כתב, דלכולי עלמא לא חייל

חדף היומי

מסכת פסחים דף פג - דף פד

ז תשרי - ח תשרי התשע"ד

הזמן דשבת שאין המצוה נוהגת בו, מחלק המצוה לב' זמנים, ובוה אסור לדחות המצוה של היום לזמן השני דחשיב מעביר על המצוה, ולכך בזה יש לומר דהעשה ידחה לא תעשה, כיון דהעשה מחייבו לשרוף דוקא היום, אבל בלא שבת לא אמרינן דהלילה יפסיק, דקאי כמאן דאמר **ביבמות** (עב:) דנותר שלא בזמנו נשרף אף בלילה. אמנם **הצל"ח** כתב, דקושיית הגמרא לא קאי אחל ט"ז להיות בשבת, אלא אהא דקתני שאינן דוחין וכו', ולא את יום טוב. ומה דלא הקשו כן ארישא דקתני ישרפו בט"ז, משום דמצינו למימר דכיון דהעצמות אין שריפתן אלא מדרבנן ובודאי לא דחי שריפתן יום טוב, גזרו חכמים על כל שריפת הנותר אטו עצמות שלא ישרפו ביום טוב. אבל הכא דקתני להדיא שאין דוחין יום טוב, דהיינו שהוא מעיקר הדין, על זה הוקשה לגמרא ניתי עשה וכו'.

רטו) תוס' ד"ה ליתן וכו'. וא"ת אי אסור לשורפו וכו'. **ובתוס' הרשב"א וכן בתוס' הרא"ש בשבת** (כד:) כתבו, דאפשר דבאמת שרי לשרוף במוצאי יום טוב, וקרא לא אתי למעוטי אלא יום טוב עצמו. ובהגהות **היעב"ץ** כאן הביא דכן משמע במכילתא. נולפי זה צריך לומר דהא דשלמים אין נשרפים בליל שלישי, היינו משום שהוא לילה הסמוך לאכילתו, אבל הכא אינו לילה הסמוך לאכילתו, וכמאן דאמר **ביבמות** (עב:) דנותר בזמנו אינו נשרף בלילה ושלא בזמנו בין ביום ובין בלילה. ועיין באות הבאה.

רטז) בא"ד, והא דאסור לשורפו בליל מוצאי יום טוב אין תימיה שכן מצינו בשלמים. **ביבמות** (עב:) פליגי אמוראי אי דוקא נותר בזמנו (ביום שנעשה נותר - **רש"י**) אין נשרף בלילה, או שלא בזמנו נמי אין נשרף בלילה, והקשו **בתוס'** (שם) **ד"ה שלא**, למאן דאמר שלא בזמנו נשרף בין ביום בין בלילה אמאי פסח אין נשרף בליל מוצאי יום טוב דכבר נעשה נותר מקודם. ותירצו, דכיון שאי אפשר לשורפו ביום טוב קבע זמנו בבקר שני. **ובתוס' רבינו פרץ** (לעיל ג' ע"א) כתב, דלעולם יום ולילה הראשונים מיקרי זמנו, ואף שנפסל בשחרית אינו נשרף בלילה שאחר כך, ולא קשיא קשיית התוס'.

דף פ"ד ע"א

ריז) רש"י ד"ה יאכל וכו'. ראוי וכו' אין נמנין עליו בפסח וכו'. אמנם **הרמב"ם** (פ"י מקרבן פסח ה"ט) כתב וזה לשונו, היה גדי קטן ורך שעצמותיו רכים לא יאכל אותן שזה שובר עצם וכו', זה הכלל כל שנאכל בשור הגדול אחר שיתבשל הוא שמותר לאכול כנגדו מן הגדי הרך וכו'. **והמהר"י קורקוס** הוכיח מסוגיין דמיירי לענין מינוי על הפסח, ודחק לפרש כך גם דברי הרמב"ם, (ועיין לקמן אות רכ). **והמאירי** פירש מתני' גם לענין שבירת עצם וגם לענין מינוי.

ריח) בא"ד, אף על פי שעכשיו רך הוא, עתיד להקשות בסופו.

דבכל דוכתא היכא דאיכא לברורי לא סמכינן אף ארובא וחוקה, הכא הוי טירחא לבדוק כל העצמות, ועוד דאף אם ימצא שכולן חלוצין אינו בירור גמור לקולא, דדילמא לאחר דהוו נותר חלוצינהו, וכיון דלעולם יצטרך להקל מספק אין צריך לברר. עוד הקשה דנימא ספק ספיקא להחמיר, דילמא אינן חלוצים, ואף אם חלוצים הם, דילמא לבתר דהוו נותר חלוצינהו, ותירץ דהכל ספק אחד, שהוא, אי הוו חלוצין בשעה שנעשו נותר.

(רי) רש"י ד"ה עצמות קדשים, לא וכו' דאי מצאן חלוצין וכו', להצריכו שריפה מספק ולומר וכו'. הקשה **המהרש"א** אמאי חשיב ספק, דודאי מסתברא דלא עביד איסורא לשבור עצם בפסח, ובתר איסורא חלץ. ותירץ, דרב זביד בעי לאוקמה ברייתא אליבא דר' יעקב דסבר דאף בתר איסוריה אסור בשבירת עצם, ואם כן הספק שקול דממה נפשך היה אסור בשבירה. **והמלא הרועים** תירץ, דאפשר דשבר מבעוד יום או שלא היה עליו כזית בשר, וכדאיתא **לקמן** (פד:) דבכהאי גונא שרי אף קודם איסורו.

(ריא) גמ', כגון שהוכרו ולבסוף נתערבו. דעת **הרמב"ם** (פ"י מקרבן פסח ה"א) דצולה הפסח שלם ורק אחר כך מוציא הגיד, **והראב"ד** השיג שאסור שיצלהו עם גיד הנשה ועם שמנו. **והשפת אמת** הקשה לדעת **הראב"ד**, איך אפשר מה שאמרו בגמרא שנתערבו גיד של ימין עם של שמאל, דהרי הגיד של ימין שאסור אינו צלוי והגיד המותר צלוי ואפשר להכירן.

(ריב) גמ', רב אשי אמר לא נצרכא אלא לשמנו דגיד הנשה דתניא וכו'. **הר"י קורקוס** (בפ"י מקרבן פסח ה"א) כתב דאפשר דהרמב"ם פוסק דשרי לאכול בפסח שמנו של גיד, דאתי איסור דבל תותירו ושלא להפסיד קדשים ודחי לאיסורא דרבנן, ואף דהכא רב אשי מפרש שאין אוכלין אותו, אפשר דשאר אמוראי הכא פליגי עליה, אבל כתב דאין הכרח דדעת הרמב"ם כן, דאפשר לבאר בדבריו דשמנו עצמו אסור וכרב אשי.

(ריג) תוס' ד"ה לא נצרכא וכו', בסוה"ד, ושם פירשתי. ותירצו שם **בד"ה אם,** דאין להחמיר ולאסור בשומן יותר מהגיד עצמו שאינו אוסר, כיון שאינו נותן טעם, וביארו **התוס'** שם (צז.) **ד"ה שאני,** דכיון דלא מיתסר אלא מדרבנן דגזרו אטו הגיד, כשאין הגיד אוסר, בשמנו נמי לא החמירו.

(ריד) גמ', חל ט"ז וכו', ואמאי ניתי עשה נידחי לא תעשה. פירש **רש"י בד"ה ונידחי,** דידחה יום טוב. וקשה אמאי מוקי הגמרא האי קושיא אחל ט"ז להיות בשבת, ולא ארישא דקתני ישרפו בששה עשר ולא ביום טוב. (ועיין **יעב"ץ ומלא הרועים**). **והאבני נזר** ביאר (נדפס בספר גנוזי המועדים), דמכל יום טוב לא הוקשה לן, דכיון שהעשה דשריפה ממשיך למחר אם כן אינו צריך לקיימו דוקא היום, ולא דעשה ידחה לא תעשה ולא אמרינן בכהאי גוונא דעשה ידחה לא תעשה, אבל כשחל ט"ז בשבת ושבת ודאי אינו זמן שריפה, (דהווי לא תעשה שיש בו כרת),

אכילת פסח, דתליא בשם בשר, וכדכתיב ואכלו את הבשר בלילה הזה, ומינוי תלוי במצות אכילת פסח, ועל כן מפרש הרמב"ם מתני' לענין שבירת עצם דלענין אכילה ודאי נאכל, והשתא מייתי ר"ל שפיר ראייה ממתני' דגידים שסופם להקשות יש בהם משום שבירת עצם ואם כן אין בהם שם בשר ואין נימנין עליהם.

רכא) מתני'. אבל המותר בטהור והשובר בטמא אינו לוקה את הארבעים. כתב השפת אמת דמדכללה מתני' מותר בטהור בהדי שובר בטמא, משמע דגם בשובר בטמא איכא איסורא כמותיר בטהור. והטעם הוא דגזרינן אטו פסח טהור, ובפרט למאן דאמר דפטור דשובר עצם בטמא היינו נמי בפסח הבא בטומאה שנאכל, ואתי לאיחלופי בפסח טהור, אמנם המנחת חינוך (מצוה ט"ז ד"ה והנה במשנה) כתב דאין בו שום איסור, כיון דנתמעט מקרא. והביא השפת אמת שכן מבואר בסוגיא דלעיל (פג.).

רכב) גמ', דאמר קרא ועצם לא תשברו בו. הקשה השער המלך (פ"י מקרבן פסח ה"א) בשם מהר"א ברודא, מנלן דאתי קרא ללאו לשבירת עצם, דלמא אתי למימר דאין צריך לחוש שמא ניקב קרום המוח, משום דאזלינן בתר רובא, וכעין דאמרינן בזבחים (סו.) שמעתי בחטאת העוף שמבדילין, ומאי אין מבדילין דאין צריך להבדיל, ותירץ (מהר"א ברודא), דמיתורא דקרא בו דדרשינן בו ולא בטמא שמעינן דאתי קרא לאזהרה. והמלוא הרועים תירץ, דאי אין איסור בשבירה, אם כן יהא חייב לשבור העצם שיש בו מוח, כדי לקיים בו מצות אכילת פסח, וגם כדי שלא יבואו קדשים לידי פסול, דיצטרך שריפה משום המוח שבו.

דף פ"ד ע"ב

רכג) גמ', דרבי לאקולי קא אתי, המהרש"א ביאר משום דהוא בתרא ותנא בתרא לטפווי קאתי. והצל"ח ביאר, דרבי לא פליג אדרשה דבו בכשר ולא בפסול, כמבואר לקמן (צו.) דמשום הכי לא ממעטינן מבו פסח דורות דאתי לדרשה דכשר ולא פסול.

רכד) גמ', אלא היתה לו שעת הכושר, עיין בתוס' ד"ה אבר. ומה שהקשו, והקרני ראם ביאר מאי טעמא לא הוקשה להם על האי אוקימתא, דהכא חשיב כשר כיון שנעשה בהכשר מה שאין כן ביצא, דהגמ' סברה דמה שנעשה בהכשר לא מהני. והרש"ש ביאר, דהכא כשר כיון שיוצאים בו ידי חובת פסח, מה שאין כן התם שאין יוצאים בו.

רכה) רש"י ד"ה הא כשר, שנעשו עבודותיו בהכשר, ולעיל (פג.) בד"ה לא היתה פירש, דלא היתה לו שעת הכושר היינו נטמא לפני זריקה, והרמב"ם (בפ"י מקרבן פסח ה"ו) כתב, שלא היתה לו שעת הכושר היינו שנפטלו במחשבת שינוי הזמן והמקום. וכתב המנחת חינוך (מצוה ט"ז ד"ה והנה כבר כתבתי) דהרמב"ם מודה לרש"י, ואין צריך שיהא פיגול ממש, אלא סגי בטומאה

מבואר דהחסרון הוא בגדי עצמו דכשיגדיל סופו להקשות, והקשה הצ"ח דאם כן אמאי נקטה מתני' כל הנאכל בשור הגדול, היה לה לומר כל הנאכל באיל יאכל בכבש הרך, או כל הנאכל בעז יאכל בגדי הרך. ותירץ, דרש"י סבר דבעז ואיל גם אלו שסופם להקשות מכל מקום מהני להו שליקה, אבל בשור הגדול הם קשים ביותר שאפילו שליקה לא מהני בהם, דאי הוי קתני כלהנאכל באיל ועז הוא אמינא דכל מה שנאכל בהם בשלקא יאכל בגדי הרך, אף על פי שהם קשים ביותר, לכך נקט שור הגדול לומר דהכל תליא בשור הגדול.

ריט) גמ'. וגידין הרכים נידונין כבשר, המנחת חינוך (מצוה ח' ס"ק א' ד"ה על כן ליבי) כתב דהא דאמרה הגמ' דגידין הרכים נידונין כבשר, וכן פלוגתא דר"י ור"ל בסמוך, בגידין שסופן להקשות, היינו דוקא למאן דאמר דיש בגידין בנותן טעם ואפשר להחשיבם בכלל בשר, אבל למאן דאמר אין בגידים בנותן טעם, אין שום גיד נחשב בכלל בשר ואין נימנין עליו, ועל כן תמה על הרמב"ם שפסק (בפ"י דמאכלות אסורות הי"ח) דאין בגידים בנותן טעם, ומאידך פסק (בפ"י מקרבן פסח ה"י) דגידין שסופם להקשות אין נימנין עליהם ומשמע דגידים הרכים נימנים עליהם, והניח בצ"ע.

רכ) גמ', איתיביה ר"ל לר' יוחנן. הצל"ח הקשה בשם תלמידו על הרמב"ם (פ"י מקרבן פסח ה"ט) דפירש דמתני' איירי לענין שבירת עצם, (עיין לעיל אות ריז) דאם כן איך דייק ר"ל ממתני' דדוקא ראשי כנפיים והסחוסים הא גידין שסופן להקשות לא, הא גבי שבירת עצם איתא לקמן (פד:) דהמתחך בגידים אין בו משום שבירת עצם. ותירץ, דודאי ר"ל שהקשה לר"י סבר דמתני' איירי לענין מינוי, אבל ר' יוחנן דסבר דמהני בתרווייהו משום שנאכלים בשור הגדול בשלקא, ואפילו הכי הדר ביה וסבר דאין נימנין על גידים שסופם להקשות, ולא מצינו שהדר ביה מפשט המשנה, אם כן גם בראשי כנפיים וסחוסים לא היה צריך להועיל. אלא על כרחך דסבר דמתני' איירי לענין שבירת עצם, ובוה כל מה שנשלק ונאכל בשור הגדול אין בו משום שבירת עצם, אבל גידים הרכים שאין נאכלים בשלקא, יש בהם משום שבירת עצם. והגר"ח (כתבים סימן ל"א) ביאר שיטת הרמב"ם, דבהלכה י' (שם) כתב וזה לשונו, גידין הרכין שסופן להקשות אע"פ שהן ראויין לאכילה עתה ונאכלין בפסח, אין נימנין עליהן. דהיינו דהרמב"ם פירש פלוגתא דר"י ור"ל לענין מנוי על הפסח, וביאור הדבר דר"י ור"ל פליגי בהגדרת הקובע שם בשר, דר"י סבר דבתר דשתא אזלינן ואיכא עלייהו שם בשר, ור"ל סבר דבתר בסוף אזלינן ואין עליהם שם בשר, והוכיח הגר"ח דלענין מצות אכילת קדשים לא בעינן אלא שיהא מגוף הזבח, ולא בעינן שם בשר (עיין שם), ופסח אית ביה שני דינים, א. אכילתו מדין אכילת קדשים, ומספיק הא דחזי לאכילה השתא, ב. מצות

הדרק היומי

קודם זריקה, דקודם זריקה אינו חשוב קרבן.

רכו) גמ' אביי אמר משום פקע. הקשה רבינו עקיבא איגר (לקמן פה:) הא הווי דבר שאין מתכוין וקיימא לן בכל התורה דמותר. ותירץ, דאסור מדרבנן שמא יניח גומרתא הרבה בענין דהוי פסיק רישיה. **והקובץ שיעורים** (אות רי"א) תירץ, דכיון דיש איסור שבירת עצם בפסח יש בזה משמרת דרחמנא אמר עביד לה שימור וזה שייך אפילו בשבירה הבאה מאליה וכ"ש בשבירה ע"י אינו מתכוין.

רכז) גמ', רבא אמר משום הפסד קדשים. האבני נזר (חור"מ חלק ד', ע"ד) הקשה אמאי חשיב הפסד קדשים, הא גבי תרומה מצינו **לעיל** (יד.), דמשום דאזלא לאיבוד שרי לשורפה בידים, ונימא דהוא הדין במוח שסופו לאיבוד כיון שהולך להיות נותר, וכתב לחלק, דבתרומה חמור טומאה משריפה, דהא **תוס' לעיל** (יג.) ד"ה **ושורפין** לא הוה ברירא להו לאסור לשרוף תרומה מדאורייתא, ומאיך מצינו שאסור לטמאות תרומה אפילו כשאינה מפסידה, כמבואר **בחולין** (עב.) גבי טומאה בלועה, ועל כן בסופו לאיבוד התיר ר' יוסי (שם) לשורפה בידיים ולא לטמאותה בידיים, מה שאין כן בקדשים שריפה חמורה מטומאה דהא **לעיל** (יד.) אמר ר"ע שמותר לטמא את הפסול כיון שהולך לאיבוד. ואילו בנפסל בדם ובבעלים איתא בכמה דוכתי דטעון עיבור צורה, ואין יכול לשורפו אף שהולך לאיבוד, והיינו משום דבשריפה איכא לאו דלא תעשון כן לה' אלו קיכם.

רכח) גמ'. רב אשי אמר כל כי האי גוונא וכו'. השפת אמת הקשה מה אכפת לן דאינו ראוי לאכילה, הא ת"ק לא דריש מקרא דבבית אחד יאכל, ותירץ, דרב אשי קאי לאוקימתא קמייתא דר' ירמיה דתנא קמא בעי **נמי** ראוי לאכילה, (דהיינו דרבי אתי להחמיר), וכך מדויק הלשון שלא אמר דכולי עלמא אין בו משום שבירת עצם, דהא למאן דאמר דלא בעינן ראוי לאכילה יש בו משום שבירת עצם לרבנן.

רכט) תוס' ד"ה ה"ג וכו'. ואית דגרס לעיל במלתיה דרב יוסף וכו'. **המהרש"א** כתב דלגירסא זו נמצא דרבי מחמיר טפי מתנא קמא, וצריך לומר דלא גרסי לעיל דרבי לאקולי קא אתי **וכהב"ח** אות (א).

רל) גמ', איתמר אבר שאין עליו כזית בשר במקום זה וכו'. המרומי שדה ביאר דר' יוחנן ור"ל אזלי לשיטתייהו, דהא מבואר מדבריהם דבאין בו שיעור אכילה כלל אין בו משום שבירת עצם וכדאיתא בברייתא, ואפשר לומר דקאי אפילו לרבנן נודלא כהתוס' ד"ה איתמר דנקטו דפליגי רק בשיטת רבינן, דכיון דכתיב "בו" בכשר ולא בפסול, והא דאין בעצם מה לאכול חשיב פסול, ופליגי ביש בו חצי שיעור, דר' יוחנן לטעמיה דחצי שיעור אסור מן התורה ונקרא אכילה, נודבריו תמוהים, דמה שייך זה לענין חצי שיעור הרי איירינן לענין יש בו בשר במקום שלא שברן,

ושייך למימר ביה בכשר ולא בפסול, וקרא דבבית אחד יאכל, אתי לשאין בו כזית דלא הוי אכילה, וממילא מתמעט מבו בכשר ולא בפסול, אבל באופן שיש בו כזית במקום אחר לא שמענו שיתמעט. מה שאין כן לר"ל דאין חצי שיעור חשוב אכילה, ואם כן אי אין בו כזית לא חשיב בכשר ולא בפסול, אלא ביש בו כזית במקום אחר, ועל זה אתי קרא דבבית אחד יאכל דצריך כזית במקום שבירה. נוצ"ע דלדבריו נמצא שכל פלוגתתם היא אליבא דרבנן ומפשטות הגמ' משמע דקאי גם על רבי בברייתא שהובאה לעיל בסמוך נ.מ.פ.]

דף פ"ה ע"א

רלא) רש"י ד"ה ומה אני מקיים. דלא מצריך ליה קרא מילתא דאתי בה לידי תקלה דלמא פקע. בהגהות מהרש"ם הקשה הא חששא דפקיעה הווי מדרבנן והכא איירי בדאורייתא. ותירץ, דאף על פי שהוא דרבנן לא יתכן דתהיה מצוה באופן כזה. וכמו שכתב **הרשב"א חולין** (צח:) גבי אין מבטלין איסור לכתחילה, דאמר דהגמרא התם, דזרוע בשילה חידוש הוא דמבטלים, ואף דאין מבטלין לכתחילה אסור מדרבנן, מכל מקום גנאי הוא לבטלו וכאן מצוה לבטלו, והוא הדין הכא דציותה התורה ואכלו את הבשר, ליכא למימר דציותה באופן שאינו ראוי.

רלב) תוס' ד"ה כשהוא אומר. בפרק דם חטאת בזבחים יליף מהכא וכו'. **הקרבן אורה** (זבחים צו:) הקשה, מה שייך לומר דיבא עשה דאכילת פסח וידחה לאו דלא תשברו, הא הוי מצוה הבאה בעבירה, וכמו שאי אפשר לצאת במצה של איסור ולא אמרינן דעשה דוחה לא תעשה, ותירץ, דאיכא למימר דשאני מצה שאין העשה מיוחד למצה זו ויכול לקיימו במצה אחרת ומשום הכי לא אלים העשה כל כך לדחות הלא תעשה, מה שאין כן אכילת קדשים ופסח היא מצוה על קרבן זה ובוה אלים העשה לדחות הלאו.

רלג) בא"ד. וקשה היכי יליף מינה וכו'. **המשנה למלך** (קרבן פסח פ"י, ה"א) הביא **הפסקי תוס'** בזבחים (פרק דם חטאת סעיף ס"ט), שכתבו דאם אי אפשר לקיים העשה בענין אחר לא בעינן בעידנא והוא תירוץ לקושית התוס', וביאר **האור חדש** כאן, דכוונת הפסקי תוס' דשאני הכא דאי אפשר בשום מקום לקיים מצות אכילת הפסח בעצם זה בלא שבירתו, מה שאין כן בכל עשה דוחה לא תעשה דאף על פי שעכשיו אי אפשר לקיים המצוה באופן אחר מכל מקום בפעם אחרת אפשר לקיים.

רלד) בא"ד. ועוד קשה לרשב"א וכו'. ותירץ רבינו חיים וכו'. **האור חדש** הביא דהעולם מדקדקים מה קשה להתוס' דאפשר ע"י גומרתא, הא איכא למימר דמיירי בשבת דאי אפשר על ידי גומרתא. ועוד הקשו, מה תירצו התוס' על הקושיא הראשונה דלא הוי בעידנא, ותירץ **האור חדש** דהתוס' בקושיא השניה אתו

לחבורה אחרת על כרחם יבוא לידי נותר דנפסל, ואי אפשר לשורפו ביום טוב. **נולרש"י בד"ה זריזין** דכתב שיש רבים ומזרזים, ליכא לקושית התוס', דדוקא בשעת אכילה שהם רבים שייך זריזותם, אבל בשעת צליה יחיד צולה, ולא שייך טעמא דזריזות. (א.ב.)

רלח) גמ', מ"ט בני חבורה זריזים הם. הקשה השפת אמת, אמאי לא מהני סברא זו גבי נותר בפסח דמשום דזריזים הם לא יבואו לידי נותר, ותירץ, דדוקא ביוצא מחבורה לחבורה דשייך רק בפסח לא גזרו טומאה משום דזריזים הם. אבל שאר יוצא וכן נותר דשייך בכל הקדשים לא פלוג חכמים בתקנתם, ודין פסח כשאר הקדשים וכן כתב הרש"ש.

דף פ"ה ע"ב

רלט) גמ', א"ר אמאי המוציא בשר פסח וכו'. כתב הצ"ח דהא דבעינן עקירה והנחה הוא דוקא להתחייב מלקות על ההוצאה דילפינן ליה משבת, אבל הבשר נאסר גם קודם ההנחה דילפינן מבשר בשדה טריפה שבשר שיצא חוץ למחיצתו נאסר והתם לא כתיב לשון הוצאה, והמנחת חינוך (מצוה ט"ו ד"ה ועיין צ"ח) תמה על דבריו, דהא מאי דנפקא לן מבשר בשדה טריפה הוא דוקא על דברים שקבעה התורה מקום אכילתן כגון קדשי קדשים בעזרה, וקדשים קלים בירושלים, בהנהו שייך למימר דקבעה להם התורה מחיצה, וכיון שיצאו ממחיצתם נפסלו בלא הנחה, מה שאין כן פסח שלא קבעה לו התורה מקום בתוך ירושלים לאכילתו, ונאכל בעיר ובכל מקום שרוצה, אלא שגזרה התורה שאסור להוציא בליל ט"ו מן הבית או מן החבורה, ובוה אין לנו אלא מה שכתבה תורה לשון הוצאה.

רמו) שם, המנחת חינוך (מצוה ט"ו ד"ה שלא להוציא) נסתפק, האם בעינן מקום ד' להנחה ועקירה דפסח כמו בשבת, (כמבואר בשבת ד.) או דנימא דדוקא בעקירה והנחה דילפינן מקרא דאל יוציא, דבלאו הכי לא נחשב הוצאה כמבואר בתוס' שבת (ג.) ד"ה בעשותה. הכא נמי בפסח לא חשיב הוצאה, אבל מקום ד' על ד' דחשיב הוצאה אלא שפטור בשבת אפשר דלא ילפינן לפסח, וכתב דתלוי בב' תירוצי **תוס' בשבת** (ד:): ד"ה והא בעינן, דלר"ת דילפינן ממשכן שאין רגילות להניח במקום שהוא פחות מד' על ד', א"כ הוא דוקא בשבת דפסח אינו ענין למשכן. אבל הר"י מפרש שם דאל יצא איש ממקומו משמע מקום החפץ ואין מקום חשוב פחות מד', הוא הדין לפסח.

רמא) רש"י ד"ה מחבורה לחבורה. חבורה של שני פסחים בבית אחד. מבואר מדבריו דעל מנת שיתחייב בעינן שיוציא לחבורה שניה, ולא סגי בכך שהוציא מחבורתו, וכן מבואר בתוס' לקמן (פו:): ד"ה ומר, והחזון איש (סי' קכ"ד לדף פה:): כתב בפשיטות דעיקר ההוצאה היא חוץ לאכילתו, ומה דנקט מחבורה לחבורה

לחזק קושיא הראשונה דהיה אפשר לתרץ על קושיא א' כמו שתירצו הפסקי תוס' (הובא באות הקודמת) דכיון דאי אפשר לקיים המצוה כלל באופן אחר, לא בעינן בעידנא. והקשו התוס' דאינו נכון דאפשר לקיים שניהם על ידי גומרתא והדרא קושיא א' לדוכתא, ותירצו דאי אפשר בגומרתא משום הפסד קדשים, ונשאר תירוץ הפסקי תוס'. אמנם התוס' בזבחים (צז:): כתבו דלא תורצה הקושיא הראשונה. עוד כתב האור חדש, דדברי הפסקי התוס' נסתרים מהא דאיתא בשבת (קלב:): דצרעת דוחה עבודה ואין עבודה דוחה אותה, משום דלא הוה בעידנא ואף על פי דאיכא גוונא דעבודה נדחית לגמרי מפני צרעת, כגון מצורע בפסח שני דאין לו תשלומין. והטורי אבן (חגיגה ב. ד"ה לישא שפחה) כתב לחלק דבצרעת אפשר לקיים העבודה בכהן שאין בו בהרת, מה שאין כן בשבירת עצם דאי אפשר לקיים מצות אכילת פסח באופן אחר.

רלה) רש"י ד"ה חר אמר וכו', שחשודים לפגל קרבן משום איבה וכו'. האור שמח (פ"ח מאבות הטומאה ה"ג) כתב דפירוש רש"י דחוק, דמשום עוברי עבירה שחשודים לפגל קרבן גדרו להם גדר בטומאה. ועל כן פירש דמיירי בכהנים החשודים בכך שאינם מודיעים שנתפגל קרבנו כדי שלא יתרעם עליהם, ועל כן משהינם הקרבן שיהיה נותר ושורפים אותו, ואומרים לבעלים שנשרף מחמת שהוא נותר, וגזרו שהפיגול יטמא את הידים, וישרפוהו מיד שלא יטמא הנוגע בו. ובעצלי כהונה פירש דהיינו משום כהנים שמתעצלים לשרוף מעט נותר שהיה מצוי בעזרה, וממתנינים עד שיהיה הרבה וגזרו טומאה על הנותר כדי שישרפוהו מיד.

רלו) גמ', נותר דגזרו טומאה דאתי לאיעצולי ביה וכו'. האור שמח (הובא בהערה הקודמת) ביאר על פי דרכו את ספק הגמרא, דיש לומר דדוקא נותר כיון דשכיח חיישינן שיתעצלו לשרוף מיד וימתינו עד שיהא הרבה, מה שאין כן ביוצא דלא שכיח שיעשו מעשה להוציא בידים.

רלז) תוס' ד"ה דבני חבורה. וא"ת דבפרק המוצא תפילין וכו'. המהרש"א הקשה הא מה דמבעיא הכא היינו דוקא ביוצא דקדשים קלים דומיא דפסח, ובהא קאמר דבני חבורה שהם רבים זריזים יותר מישראלים האוכלים קדשים קלים, אבל בקדשי קדשים דנאכלים לכהנים ודאי אינהו זריזים יותר מבני חבורה. והצ"ח תירץ את קושית תוס', דאין כונת הגמ' כאן למימר דבני חבורה זריזים יותר משאר אנשים, אלא דהכא דאיירי לענין יוצא מחבורה לחבורה, אין צריך לגזור טומאה על היוצא דבלאו הכי נזהרים שלא להוציא, דפסול הוצאה מחבורה לחבורה שייך דוקא בליל פסח לאחר חשיכה כמבואר ברמב"ם (פ"ט מקרבן פסח ה"א) ובליל פסח נזהרים שלא יבואו לידי נותר משום טומאה שכבר נגזרה. ואם יארע להם שיצא הפסח

תנן בעובי החומה כלפנים אמאי איצטריך למיתני חלונות. ותירץ, דאיצטריך לחלנות שבתוך האגף, דאף על פי שהאגף עצמו לא נתקדש מכל מקום חלונות שבו נתקדשו, ולקמן (פו.) מבואר, דהחלונות היו שוים לקרקע, ויתכן דכל זה לא שייך בשער ניקנור, ולכך הוצרך לאוקמי בירושלים דאגף עצמו כלחוץ. (רמז) רש"י ד"ה גגין ועליות. בין גגי ירושלים בקדושת ירושלים וכו'. תוס' במכות (יב.) ד"ה אילן כתבו בתירוצא בתרא, דאזיר ירושלים כירושלים. וכתב המהרש"א שם דכוונתם דגגין דירושלים נתקדשו מה שאין כן בעזרה. והקשה המשנה למלך (ריש פי"א מהלכות שגגות), דהכא גבי ירושלים מהלילא פקע איגרא, מביאה הגמרא ראייה דגגים נתקדשו, הרי דהשוו. והערוך לנר (במכות שם) כתב, דאפשר דנכוונו התוס' למה שכתב הריטב"א שם, דדוקא בקדשים דחמיירי אמרינן דגגין ועליות לא נתקדשו, אבל גבי מעשר הקל נתקדשו.

דף פ"ו ע"א

(רמז) רש"י ד"ה אין מפטירין. כשהגיע וכו', שכן חובת כל הקרבנות כדקיימא לן למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים. תוס' לעיל (ע.) ד"ה לאו הביאו בשם הירושלמי דהא דפסח נאכל על השובע היינו מדרבנן, גזירה משום שבירת עצם, וכתב המוצפה איתן דלכאורה רש"י דהכא פליג אירושלמי, ולדעת הירושלמי למשחה נאמר רק בחלק הכהנים, וכתב דיש לומר דרש"י הכא פירש אליבא דרב דסבירא ליה דחגיגה חובה, דהוא דין דאורייתא, אבל למאי דקיי"ל דאינה חובה אין צריך למשחה. (רמז) גמ'. אמר רב יוסף מהיכל ניקום וניתיב איניש. הקשה הצ"ח מדוע הרמב"ם (בפ"י מהלכות בית הבחירה) השמיט האי דינא דהיכל אינו בכלל הא דגגין ועליות לא נתקדשו. ותירץ, דעליות לא גרעי ממחילות, ובמחילות מסקנת הגמ' לקמן בסמוך דהפתוחות להר הבית לא נתקדשו, אבל הפתוחות לעזרה נתקדשו. והשתא איכא למימר דבעליות נמי אמרינן, דאם לולין פתוחים לעזרה נתקדשו, ובעליית קדשי קדשים איתא במסכת מדות פ"ד, ה. דלולים היו פתוחים לה, ואפשר דבכל ההיכל היו לולים פתוחים לעליותיו. וכיון שהזכיר הרמב"ם דמחילות הפתוחות לעזרה קדושות, קל וחומר עליות ההיכל, ומשום הכי לא הוצרך להזכיר דינם.

(רמז) גמ', בשלמא החלונות משכחת לה דשויה לקרקע עזרה. הרמב"ם (פרק ו' מבית הבחירה הלכה ט') כתב החלונות ועובי החומה כלפנים, וכתב הראב"ד, דהיינו דווקא בשוים לקרקע העזרה כמבואר הכא. והכסף משנה ומהר"י קורקוס כתבו דהרמב"ם סמך על מה שהזכיר בהלכה ז' גבי לשכות שבעינן שגגותיהם יהיו שוות לקרקע העזרה. והאבן האזל (שם) כתב, דהרמב"ם פירש סוגיין דהכא דלא כרש"י, דרש"י פירש בד"ה בר

הוא משום שכל קביעות מקום אכילת פסח נקרא חבורה. וכן הא דנקט מבית לבית אגב דנקט מבית נקט לבית. ועוד דאפשר לומר דהכא איירי כר' שמעון (לקמן פו.) דס"ל דלא שייך הוצאה אלא כשקבע לו חבורה אחרת במקום שהוציא, והמנחת חינוך (מצוה ט"ו ד"ה שלא להוציא) נסתפק בזה, וכתב להוכיח מדברי הרמב"ם (פרק ט' הלכה ד') דבעינן דוקא יוצא לחבורה אחרת, ולא סגי בכך שיצא חוץ לחבורתו.

(רמז) [רש"י, ד"ה בנגררין, על גבי קרקע דאיכא הנחה. משמעות דבריו על גבי קרקע ממש ולא סגי בתוך ג' טפחים כתוס' ד"ה בנגררין. ונראה דרש"י לא מצי לפרש כתוס' דמדמו לה להא דאמרינן בשבת (פ.) כאן במעביר, דרש"י (שם) בד"ה מעביר פירש, דבמעביר מהני כיון שהוא בידו וידו סמוכה לקרקע, וכאן בסובלין אותן במוטות ואינו בידו הסמוכה לקרקע. והא דמהני לרש"י על גבי קרקע ממש אזיל לשיטתו בשבת (ק:) ד"ה מתגלגל, דדוקא דבר המתגלגל באזיר לא מיקרי הנחה, אבל המתגלגל על הקרקע ממש מהני לכולי עלמא אף שלא נח, אבל התוס' בשבת (פ.) ד"ה והא סברי, דאפילו מתגלגל על גבי קרקע לא מהני בלא דין קלוטה כמי שהונחה, ולשיטתם הוצרכו כאן לפרש דמעביר עדיף. (א.ג.)]

(רמז) תוס' ד"ה וכן לתפילה. ואין נראה דבאלו נאמרינן וכו'. המאירי כתב בשם חכמי הדורות, שפירשו כרש"י דאיירי לענין צירוף, וסברי דר' יהושע בן לוי פליג באופן שעומד בחצר שלפני הבית, דהוי כשתי חבורות בבית אחד שמקצתם רואים אלו את אלו שמצטרפים, לדעת רב הפתח מפסיק ואינם בבית אחד, ולר' יהושע בן לוי כיון שדיורי הבית בחצר חשיב כבית אחד, ושכמקצתם רואים אלו את אלו מצטרפים, אבל בעירובין (צב:) איירי בשני בתים נפרדים.

(רמז) גמ', מפני מה לא נתקדשה שער ניקנור וכו', המקדש דוד (קדשים לח. ג, ד"ה וטבוליו) הקשה, מדוע לא נתקדש שער ניקנור, הא יכולים לקדשו ויעמוד מחוצה לו ויכניס לשם בהונותיו, ותירץ, דרש"י בסוטה (דף ח, א) ד"ה לפני ה' כתב, דסוטות ומצורעין מעמידים אותם בשער ניקנור, משום דכתיב לפני ה' והוא הפתח המשמש כניסה ויציאה לכל באי ה', ועל כן צריך לעמוד דוקא בתוך הפתח שם. והמהרש"א תירץ, על קושיא זו דתוך השער לא מיקרי לפני ה' אלא בעזרה גופה ולכך הוצרך לעמוד בשער. ובנמוקי הגרי"ב הביא דנעלם מהמהרש"א דברי התוס' ביבמות (ז:) ד"ה זה נכנס, שהקשו כן ותירצו בשם ריב"א דאין זה לפני ה' דלא הוי באזיר העזרה. ור"ת תירץ, דעשוי בשביל תקנת מצורעים שיעמדו שם שיגין עליהם השער מחמה מפני החמה וגשמים מפני הגשמים.

(רמז) תוס' ד"ה לא נתקדשה. וא"כ בשערי עזרה גופה ליפלוג וכו'. האור חדש תירץ, על פי מה שהקשה הירושלמי דאי

דמתני ר' יהודה היא, דלמא אתיא כר"ש דסבירא ליה דהפסח אינו נאכל בשתי חבורות, והכא איירי בשני פסחים שנאכלים בשתי חבורות, וקא משמע לן דצריכים להפוך את פניהם, ותיירך, דעל כרחק מתני' דלא כר' שמעון מדקתני והכלה הופכת את פניה, דאשמעינן בזה דלא חשיב שאוכלת בשני מקומות כמבואר בתוס' (בעמוד ב') ד"ה והכלה, ואם כן חזינן דשני מקומות אסור לאדם אחד, וממילא בשתי חבורות מותר דהא בהא תליא כמבואר בשמעתין.

דף פ"ו ע"ב

(רנד) תוס' ד"ה ומר סבר, בסוה"ד, והא דאמר לעיל המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה וכו'. כתב המהרש"א דרש"י פירש לעיל (פה:) ד"ה מחבורה לחבורה, דאיירי בשני פסחים, ולדבריו לא קשה מידי, דשני פסחים לכו"ע אסור להוציא מחבורה לחבורה. והתוס' הוה משמע להו דלעיל איירי נמי בפסח אחד, והדבר שמואל כתב דמרש"י הנ"ל מוכח נמי דבפסח אחד גם לאחר שנחלק ליכא איסור הוצאה ודלא כהתוס'.

(רנה) גמ', א"ל רב אשי לרב כהנא ותיבעי לך איבעיא וכו'. כתב הצ"ח דרש"י פירש בד"ה ונפרסה דודאי דעשיית מחיצה לא חשיבא כשתי מקומות, אם כן האי ספק האם סילוק מחיצה ועשיית מחיצה אי הוי כב' מקומות וכב' חבורות מילי מילי קתני, דסילוק מחיצות הוא ספק האם הוה כב' מקומות כיון דרואה אויר חדש או לאו, ועשיית מחיצה הוא ספק האם הוי כב' חבורות, אבל כשתי מקומות ודאי לא הוי. ולפי זה רב אשי אתא למימר לרב כהנא, דלא יפשוט לחומרא, אבל מאי דפשיטא ליה לקולא פשיטא נמי לרב אשי. ולפי זה הקשה על הרמב"ם שפסק בריש פ"ט מקרבן פסח כר' יהודה, דכל האוכל מן הפסח אינו אוכל אלא בחבורה אחת, ואם כן בעי נמי למסבר כוותיה דבמקום אחד יכולים לאכול את הפסח בשתי חבורות, כמשמעות הגמ'. ואם כן איך פסק (שם בה"ה) דאם היתה מחיצה ביניהם אינם אוכלים עד שתסתלק, שאין הפסח נאכל בשתי חבורות, הא בכהאי גוונא פשיטא ליה לרב כהנא לקולא. אלא בעינן למימר דהרמב"ם סבר דאיכא נמי ספק לרב אשי האם עשיית מחיצה מחשיבה כל מקום למקום אחר, ולהכי פסק לחומרא דחשיב כשני מקומות.

(רנו) גמ', אמרו ליה מה שמן אמר להו רב הונא. כתב הרשב"א (בתשובה פ"ד), דיש שהקשו היאך הותר לרב הונא [ברשב"א מובא הגירסא רב פפא והוא ט"ס כנראה] לומר את שמו, הא כתיב יהלך זר ולא פיך [דהכא מחמת שאמר שמו כבודו בכבוד הראוי לו], ותיירצו דהכא מיירי בדברים שהם חוקי כבוד התורה שאין ראוי לוותר עליהם, אבל להתגדר בהם שלא במקום הראוי לחוקי התורה אסור.

שורא, דהיינו ששווה החומה לקרקע העזרה, והרמב"ם יפרש, דלא יקשה אמאי עובי החומה כלפנים הא גגין ועליות לא נתקדשו, דגגין ועליות הם רשות אחרת, אבל חומה קטנה לפנים מחומת העזרה היא רשות אחת עם העזרה וקדושה כיון דהיא באויר עזרה, דהא נעשתה לחיזוק החומה, ואף דגבי חלונות איתא בגמרא דבעינן שיהיו שוים לקרקע העזרה, היינו דווקא להוהא אמינא, אבל למסקנה דאוקמי בשורא ובר שורא, הוא הדין דחלונות קדושים מהאי טעמא.

(רנ) שם. בספר טל תורה תמה על רש"י במתני' ד"ה החלונות דפירש דקאי אחלונות שבחומת ירושלים. דהא הכא מבואר דקאי אחלונות שבחומת עזרה דקאמר דהם שוים לקרקע עזרה. (רנא) מתני', אלו הופכין את פניהם הילך ואוכלים. ברש"י ד"ה אלו מבואר, דמתני' אשמועינן שאינם צריכים להסב אלו כנגד אלו דהפסח נאכל בשני חבורות. ורבינו דוד פירש, דמתני' אתי למימר דאם נחלקו לשתי חבורות בבית אחד, חייבים להפוך פניהם כל אחד לצד חבורתו, שלא יראו כמעריבים את החבורות, דכיון שחלקו עצמם לשתי חבורות אינם רשאים להתערב כדי שלא יהא כל אחד אוכל בשני מקומות, או בשני חבורות וכמבואר במתני' גבי השמש, וכן מבואר ברמב"ם (פ"ט מקרבן פסח ה"ג) גבי שתי חבורות. וכן ביאר השפת אמת, והוסיף, דהוי כמו בשר וגבינה שאסורים ב' אנשים המכירים זה את זה לאכול על שלחן אחד, משום דכל אחד בפני עצמו מותר ולא בדילי מיניה. כמו שכתב הש"ך ביו"ד (סימן פ"ח סעיף קטן ב), והוא הדין הכא דאיירי שהיו מנויים בתחילה על פסח אחד ונחלקו לשתי חבורות, ולהכי אסורים בשולחן אחד וצריכים להפוך פניהם. וקשה דהא רש"י עצמו כתב בד"ה קופץ דאסור לאחד לעבור מחבורה לחבורה. אלא דפירש דמה שהפכו פניהם הוא קביעות החבורה החדשה שרשאין לעשות כן. וכתב דרש"י סבר דכיון שנחלקו כל כת לעצמה לא חיישינן שיאכל בן חבורה אחת מחבורה אחרת. והתוס' יו"ט והשפת אמת הקשו על פירוש רש"י, אמאי לא נקט רבותא טפי שיכולים לאכול בשני בתים. ותיירך התוס' יו"ט, דבעי לאשמועינן דינא דשמש דלא חיישינן שלא יקפוץ פיו, וכן דינא דכלה.

(רנב) מתני', והכלה הופכת את פניה ואוכלת. תוס' (בעמוד ב') ד"ה הכלה כתבו, דרשאית להפוך פניה לצד אחר ולא הוי כשתי מקומות כשאוכלת מקצת סעודה בלא חזרת פנים, אמנם התפארת ישראל כתב דבכהאי גוונא חשיב כשני מקומות, אלא דהכא לא חיישינן שתהפוך שוב פניה לצד בני החבורה באמצע הסעודה כיון שהיא בושא מהם, ורבינו דוד פירש שמפני צניעותה הרשוה להפוך פניה לצד החבורה האחרת ואשמעינן דאינה נראית בכך כמי שהיא רוצה להתערב עם חבורה האחרת. (רנג) גמרא, מתני' מני ר' יהודה היא. האור חדש הקשה מנא לן

התוס' ד"ה אין, ותירץ, דבתחילה לא ידע להשיב אלא מהלכות דרך ארץ ועכשיו רצה להשיבם מדינא דגמרא, והמגן אברהם (סימן ק"ע ס"ק י') תירץ, דאף דמחוייב לעשות כדבר בעל הבית, מכל מקום אין דרך ארץ שיעשה מיד עד שיפציר בו, אבל לגדול עושים מיד. והרש"ש תירץ, דכל מה שיאמר היינו אמירה ממש בפה, אבל לא כשמושיט לו דבר בלא אמירה.

גמ', אמר רב הונא בני חבורה נכנסין בשלשה ויוצאים אפילו באחד. רש"י פירש דאיירי בסתם סעודה, וכן פירש הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם, (פ"ט מקרבן פסח ה"ו) והוסיף על רש"י, דרב הונא אתי לאשמעינן שכשבאים שלשה חייב השמש להזדקק להם כיון שהגיע זמן סעודה, ואינו יכול לומר אמתין לכולם. ובתוס' ד"ה נכנסו פירשו בשם הר"ח דאייריין בקרבן פסח, וכן פירש הרמב"ם שם, אלא שהוסיף דאפילו אם באו המתארחים אחר כך ומצאו אלו השלושה שאכלו הכל, אינם משלמים להם דמי חלקם. אבל אם נכנסו שנים בלבד הרי אלו ממתנינים, אבל בעת שנפטרין אין אדם צריך להמתין לחברו, אפילו גמר אחד בלבד מלאכול יצא ואינו צריך להמתין. וביאר הכסף משנה דהוה אמינא דכיון שנשתתפו ונתחברו, שיכריחו אלו את אלו ליישב עד הסוף לצוותא דעלמא שלא ישאר יחידי. אי נמי כדי שלא יותירו ויבואו לאיסור נותר, קא משמע לן שיכול אחד לומר לחבירו אם תרצה תלך גם אתה (לטעם הראשון), ולטעם השני אפשר שאין היוצא נחשב מותר כיון שהניח את השאר

רנו) גמ', אמר להו בעל השם אנא. פירש רש"י מקטנותי קוראים לי כך רב הונא. המהרש"א תמה דאין טעם לקרות לקטן רב, והר"ח פירש דאמר להם דסמכוהו וקראו לו רב הונא, וכתב המהרש"א דצריך לומר לפירושו דמתחילה לא היה בחזקתם שהוא מוסמך עד שהודיעם שהוא בעל השם ומוסמך וצורבא מרבנן בעי לאודועיה לנפשיה באתרא דלא ידעי ליה, והבן יהוידע ביאר, דבתחילה לא שאלוהו מאי טעמא קרו ליה רב הונא, משום דשרי לצורבא מרבנן להודיע עצמו באתרא דלא ידעי ליה, אך לאחר שראו בו דברים שהם טעות לפי דעתם, חשבו שאינו ת"ח גמור ואינו שלם בחכמתם שראוי לו להודיע עצמו. ועוד תירץ, דבתחילה לא רצו להטרידו בקושיות עד שישב ויכבדוהו, ומה שכבדוהו מתחילה הוא משום שידעו שהוא בנו של רב נתן.

רנח) גמ', כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא. הבי"ח (או"ח סימן ק"ע ה, ד"ה גרסינן במסכת) פירש, דחוץ מצא היינו שאמר לו בעל הבית שילך בשוק לעשות לו איזה עסק, אין צריך לעשות כי אין זה כבודו לילך לשווקים שאינו מכיר בהם, והמטה משה (סימן ר"צ) פירש שאם אמר לו בעל הבית לצאת מהאכסניה לא יצא, וכדאיתא בערכין (טז:): עד מתי ישנה אדם באכסניא שלו, שמואל אמר עד שיפשיל כליו לאחוריו.

רנט) גמ', אמר להו מסרבין לקטן, הקשה המהרש"א אמאי לא השיב לו דכל מה שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא, שהוא מועיל אפילו לדבר שיש בו גסות הרוח ושררה, כמו שכתבו

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרה היומית" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומית ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן זכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>

KOLEL DAF HAYOMI

בניית המדרש 'קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית
Beth Hamedrash Kehilat ashkenaz Kiryat Sefer

כולל הדף היומי

מיסודה של עמותת "משולי ערמת" ע.ר. מס' 58-036-7-778

קרית ספר, אלול תשע"ג

כולל לאברכים
מצוינים הלומדים
דף היומי בעיון
Kolel for talented
avrechim learning
Daf Hayomi in depth

עם פרוס השנה החדשה והימים הנוראים אשר בפתחה,

נשגר קמיה ידידנו הנכבדים לומדי והוגי הדף היומי בעיון די בכל אתר ואתר

המסתייעים בלימודם בפירות עמל רבני הכולל בעיונם בעלון

"מראי מקומות לעיון בדף היומי"

הכשרת
מגידי שיעורים
To train Professional
Magidey Shiurim

יתן ה' שכב' הי"ו וכל הנלווים אליו יזכרו ויכתבו בספרן של צדיקים גמורים, בספר

חיים וברכה, ספר שלום ופרנסה טובה. ושהזכור יצוריו לחיים ברחמים יחדש עליהם

שנת רחמים וחיים, שנת ישועה והצלחה, שנת בריאות ורצון,

שנת ריבוי זכויות ונחת.

שיעורים בדף היומי
בכל שעות היום
Daf Hayomi
Shiurim all day

ומכאן פונים אנו בקריאה של חיבה.

אנא תנו גם אתם כתף לעזרנו במלאכת הקודש, משא בני קהת ארון הקודש

"כולל הדף היומי" בקרית ספר בארץ ישראל

להיות שותפים בהרחבת יריעותיו

למען נוכל להמשיך במפעל הגדול הזה לזכות ולהשפיע שפע וקנין תורה ללומדי

הדף היומי בפרט, ולומדי התורה בכלל. ובפרט בעת קשה זו.

"עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר"

חיבור עריכה והוצאה לאור
עלון "מראי מקומות
לעיון בדף היומי"
Publicizing Of
"Marei Mokom
Leiun Badaf Hayomi"

ספריה
לעיון והשאלה
Research & lending
library

מכון
להוצאת ספרים
Institute
for Publishing

כתיבה וחתימה טובה

בשם רבני הכולל שליט"א וההנהלה

שירותי מחשב
להוצאת ספרים
Computer services
for Torah Research

הרב יוסף ברסליווער

ראש הכולל